

Statistická šetření ekologického zemědělství Základní statistické údaje (2023)

TÚ 4/2024

Výstup č. 2

Odpovědný řešitel: Ing. Jana Hlaváčková
Spoluřešitelé: Ing. Mgr. Lucie Rádlová
Ing. et Ing. Barbora Havlíčková
Mgr. et Mgr. Tereza Válková
Ing. Hana Šejnohová, Ph.D.

Brno, září 2024

Obsah

Obsah	2
Seznam tabulek	3
Seznam obrázků	4
Seznam zkratk	5
Úvod zprávy	6
Metodika sběru dat.....	7
Část I. Základní statistické údaje za rok 2023	9
1 Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu.....	9
1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství	11
1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2023.....	13
1.3 Velikostní struktura ekofarem	13
1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění	15
2 Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách	19
3 Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách	29
4 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	34
5 Další informace o ekologických farmách	37
5.1 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2022).....	37
5.2 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2022)	38
Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2022	40
6 Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2022)	40
6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem	41
6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem	46
7 Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2022)	51
7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu.....	51
7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem	51
7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách.....	59
8 Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	62
8.1 Základní dotace na plochu	64
8.2 Podpory EZ v rámci dalších opatření SZP	69
Závěr zprávy	70

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2023)	10
Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%).....	11
Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (2000–2023)	12
Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v LPIS k 31. 12. 2023	13
Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2022 a 2023	14
Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a trvalých kultur na ekofarmách v roce 2023.....	15
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2023	16
Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2023 ..	18
Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – obiloviny, luskoviny, okopaniny	22
Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – technické plodiny	23
Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – zelenina a jahody	24
Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – píce a další plodiny	25
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2023 – trvalé travní porosty.....	25
Tab. 14 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2023 – trvalé kultury	26
Tab. 15 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2022 a 2023 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2023	28
Tab. 16 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2022 a 2023.....	30
Tab. 17 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2022 a 2023	31
Tab. 18 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2022 a 2023	33
Tab. 19 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2022 a 2023.....	34
Tab. 20 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2023.....	36
Tab. 21 Počet a podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2022.....	37
Tab. 22 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2021 a 2022	39
Tab. 23 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí.....	45
Tab. 24 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí.....	49
Tab. 25 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí – zástav	50
Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – obiloviny.....	54
Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – luskoviny na zrna, okopaniny, olejnin, zelenina, seno a senáž	55
Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – ostatní, ovoce a hrozny	56
Tab. 29 Způsob prodeje hlavních bioproduktů živočišné výroby a živých zvířat v roce 2022	58

Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2022).....	61
Tab. 31 Sazby pro opatření EZ dle SP SZP platné v roce 2023	64
Tab. 32 Sazby pro dobíhající opatření EZ v rámci PRV 2014-2020 platné v roce 2023	65
Tab. 33 Zažádané finanční prostředky na plochu EZ (přechodné období a ekologickou produkci).....	67
Tab. 34 Zažádané finanční prostředky na plochu EZ (přechodné období a ekologickou produkci) v letech 2016 až 2022	68
Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření s bodovým zvýhodněním v roce 2023	69

Seznam obrázků

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdního fondu v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF	9
Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2023	17
Graf 3 Struktura plodinových skupin na orné půdě dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2023 (%)	27
Graf 4 Vývoj počtu ekologických zemědělců a výrobců biopotravin v letech 2013–2023	35
Graf 5 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin na orné půdě v roce 2022 z hlediska typu trhu (%)	44
Graf 6 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2022 (%)	48
Graf 7 Podíl zrealizovaného prodeje (uplatnění) produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2022 (%)	51
Graf 8 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2022)	60
Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2023)	66

Seznam zkratk

AEKO	Agroenvironmentálně-klimatická opatření	PRV	Program rozvoje venkova
AEO	Agroenvironmentální opatření	REP	Registr ekologických podnikatelů
AWU	Annual Work Unit (počet pracovníků přepočtených na plný úvazek)	RRD	rychle rostoucí dřeviny
BIO	označení produktu získaného v ekologickém zemědělství	RV	rostlinná výroba
ČMSCH	Českomoravská společnost chovatelů	SAIO	Statistics on agricultural input and output
ČR	Česká republika	SP	Strategický plán
ČSÚ	Český statistický úřad	SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
DPB	díl půdního bloku	SZP	Společná zemědělská politika
ES	Evropské společenství	TK	trvalá kultura
EU	Evropská unie	TTP	trvalé travní porosty
EZ	ekologické zemědělství	TÚ	tematický úkol
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)	U	úhor
FADN	Zemědělská účetní datová síť	ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova	ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
HV	hospodářský výsledek	VDJ	velká dobytčí jednotka
IČ	identifikační číslo	x	data nebyla poskytnuta nebo by nedávala smysl
J	jiná trvalá kultura	z. p.	zemědělská půda
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka	ZPF	zemědělský půdní fond
LAKR	léčivé, aromatické a kořeninové rostliny	ŽV	živočišná výroba
LPIS	veřejný registr půdy		
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky		
n. a.	nepublikováno		
NACE	klasifikace ekonomických činností (dříve OKEČ)		
NAEKO	navazující agroenvironmentální klimatická opatření		
OP	orná půda		
PO	přechodné období		

Úvod zprávy

Tato zpráva je výstupem tematického úkolu s názvem „Statistická šetření ekologického zemědělství (ekologické farmy – bioprodukce, zpracování, odbyt a trh s biopotravinami)“, zpracovávaného každoročně již od roku 2007. Zadavatelem úkolu je Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), odbor environmentální a ekologického zemědělství. Hlavním cílem úkolu je:

- a) pokračovat ve sběru údajů z ekofarem, aby nedošlo k přerušení časové řady (sběr dat navazuje na povinnosti sběru dat z předchozích let¹),
- b) sběr údajů k analýze rozsahu zpracování, odbytu a trhu s biopotravinami v České republice včetně vývozu a dovozu bioproduktů a biopotravin,
- c) sběr informací nutných z pohledu MZe k hodnocení vývoje sektoru a implementované politiky.

Od 1. ledna 2022 pro sektor ekologického zemědělství platí nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848 ze dne 30. května 2018 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 834/2007.

Toto nové nařízení opět uvádí povinnost členských zemí předávat každoročně informace o vývoji EZ (dle článku 51²). Podobu sběru dat o EZ navíc významně ovlivní nové nařízení Evropského parlamentu a Rady o statistice zemědělských vstupů a výstupů (SAIO – Statistics on agricultural input and output), jehož návrh se aktuálně diskutuje, a které by mělo vejít v platnost v roce 2025.

Do doby, než začne platit nařízení SAIO, je v platnosti dohoda o sběru dat mezi členskými státy (European Statistical System agreement) ve smyslu čl. 14 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 223/2009 ze dne 11. března 2009 o evropské statistice. K této dohodě se ČR sice písemně nezavázala, ale stejně jako řada dalších členských států přistoupila k neformálnímu souhlasu k dodávání dat v podobném rozsahu jako v předchozích letech.

Tato zpráva je druhým výstupem výše zmíněného tematického úkolu a obsahuje zejména základní statistické údaje o ekologickém zemědělství v ČR (tj. údaje o rozloze, pěstovaných plodinách, počtech zvířat, objemu rostlinné a živočišné bioprodukce a způsobech jejího uplatnění) včetně dalších informací popisujících vývoj ekologického zemědělství v ČR.

Zpráva je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním statistickým ukazatelům ekologického zemědělství (EZ), ve kterých je v pěti kapitolách popsán historický vývoj EZ, rozsah rostlinné a živočišné bioprodukce, počet registrovaných subjektů a doplňkové informace k ekofarmám týkající se ziskovosti ekofarem a zaměstnanosti na ekofarmách. Druhá část zprávy se zaměřuje spíše na údaje o odbytu, tj. informace o způsobech uplatnění bioprodukce, rozsahu zpracování na ekofarmách a významu prodeje ze dvora. Zprávu uzavírá kapitola popisující rozsah veřejných finančních prostředků směřujících do sektoru EZ v posledních letech.

¹ Do roku 2020 včetně byly povinnosti sběru dat z ekofarem zakotvena v Nařízení Rady ES 834/2007 (tj. jednalo se o vyplnění statistických informací o ekologickém zemědělství, které byly definovány Eurostatem a byly povinné pro všechny členské státy).

² Článek 51 Informace týkající se sektoru ekologické produkce a obchodu s ekologickými produkty

1. Členské státy každoročně předávají Komisi informace nezbytné k provádění a sledování používání tohoto nařízení. Tyto informace, pokud možno vycházejí ze zavedených zdrojů údajů. Komise zohlední potřeby týkající se údajů a synergie mezi možnými zdroji údajů, a případně zejména jejich použití pro statistické účely.

2. Komise přijme prováděcí akty, pokud jde o systém, který se má používat pro předávání informací uvedených v odstavci 1, podrobnosti o informacích, které mají být předávány, a termín, ve kterém mají být tyto informace předávány. Tyto prováděcí akty se přijímají přezkumným postupem podle čl. 55 odst. 2.

Metodika sběru dat

Tato zpráva zpracovává a analyzuje informace a data ze tří hlavních zdrojů:

- Registru ekologických podnikatelů (REP) – texty a údaje v tabulkách kapitol 1 a 4 za rok 2015 až 2023,
- celkového seznamu osob registrovaných v režimu EZ před rokem 2015 (data poskytnutá jednotlivými kontrolními organizacemi z let před rokem 2015 a spuštěním REPU)
- Šetření na ekologických farmách realizovaných ÚZEI každoročně od roku 2007; podklad pro ostatní kapitoly zprávy s výjimkou kapitoly 9 (tato vychází z informací od SZIF a MZe – Odbor řídicí orgán PRV a Odbor Řídicí orgán rozvoje venkova).

Metodika šetření ÚZEI

Sběr dat z ekofarem je v současné době prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi, které jsou pověřeny MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Jedná se o následující kontrolní organizace: KEZ o. p. s. se sídlem v Chrudimi, ABCERT AG se sídlem v Jihlavě, Biokont CZ, s. r. o. se sídlem v Brně a BUREAU VERITAS CERTIFICATION CZ, s r.o. se sídlem v Praze.

Data jsou sbírána inspektory jednotlivých kontrolních organizací přímo na farmě při provádění řádné kontroly. Nejaktuálnější data použita v této zprávě, zejména v kapitolách 2, 3, 5, 6, 7 a 8 byla zjišťována v průběhu roku 2023. Podkladem pro sběr je dotazník zpracovaný ÚZEI, který je každoročně aktualizován dle požadavků Evropské komise/Eurostatu a MZe. Mezi hlášené statistické údaje patří:

- počty subjektů registrovaných v EZ ke konci roku (ekozemědělci, výrobci, distributoři, dovozci a vývozci ze/do třetích zemí a ostatní subjekty jako např. výrobci krmiv a osiv),
- data o výměrách plodin v EZ a rostlinné bioprodukci,
- data o počtu zvířat v EZ a živočišné bioprodukci,
- údaje o počtech výrobců biopotravin (či jiných zpracovatelů) a zaměření jejich výroby.

Pro sběr dat je používána webová aplikace, pomocí které mohou inspektoři online vkládat data o farmách přímo do databáze. Tato aplikace, která je v provozu již od roku 2009, velmi usnadnila, s ohledem na rostoucí počet ekologicky hospodařících zemědělců, sběr dat. Další nespornou výhodou je možnost kontroly ze strany ÚZEI a případných oprav nebo doplnění informací od jednotlivých kontrolních organizací.

Dotazník pro rok 2023 zahrnoval následující okruhy:

Část I. – Základní statistická data

- a) základní informace o farmě (identifikace farmy včetně data registrace v EZ),
- b) informace o rostlinné produkci na farmě zahrnující plochy pěstovaných plodin v rozdělení na plochy v přechodném období a plně ekologické a objem celkové bioprodukce z ekologických ploch,
- c) informace o živočišné produkci na farmě (počet zvířat dle základních kategorií chovaných na ekofarmě a objem celkové bioprodukce z těchto zvířat),

- d) informace o farmě (informace o tom, zda je farma celá v EZ, informace o počtu pracovníků na farmě, hospodářském výsledku v předchozím roce, zda farma v předchozím roce již mohla prodat nějakou svoji produkci s certifikátem jako bioprodukt).

Část II. – Data o prodeji a uplatnění produkce ekofarem

(Pozn. tuto část dotazníku vyplňovaly pouze ekofarmy, které mohly prodat v roce 2022 nějakou svoji produkci již jako bioprodukt).

- a) celková rostlinná a živočišná produkce realizovaná v roce 2022 a její uplatnění (objem skutečné celkové produkce vyprodukované na ekofarmě a určení jejího uplatnění – buď prodej na domácím trhu nebo export, a to jako bioprodukt nebo produkt konvenční anebo jako spotřeba v rámci farmy například jako krmivo, osivo/sadba, vlastní spotřeba, případně zpracování na farmě pro výrobu ekologických osiv, krmiv či biopotravin),
- b) způsob prodeje pěti nejdůležitějších bioproduktů (určení prodaného objemu, hlavní distribuční cesty a realizované ceny),
- c) rozsah faremního zpracování a přímého prodeje z farem (identifikace farem, které realizují zpracování a/nebo přímý prodej na ekofarmě, specifikace takto realizovaných bioproduktů a podíl této činnosti na celkovém obrátu farmy).

Při využívání výsledků prezentovaných v této zprávě je třeba vzít v úvahu následující:

- a) Dle údajů evidencí v Registru ekologických podnikatelů (REP) hospodařilo k 31. 12. 2023 ekologicky 5 345 ekozemědělců (5 345 včetně 23 provozoven), a to na výměře 595 190 ha (dle LPIS). Dominovaly trvalé travní porosty (TTP) s 468 391 ha, následovala orná půda s 120 531 ha a plocha trvalých kultur (sady, vinice, chmelnice a jiné trvalé kultury) činila 5 756 ha. Ostatní plochu (512 ha) zaujímaly kultury typu školka, porost rychle rostoucích dřevin, zalesněná půda, mimoprodukční plochy, rybníky a jiná kultura (viz Tab. 4). Plocha rybníků byla zanedbatelná a činila 3,3 ha. Údaje z REP a LPIS byly podkladem pro vybrané tabulky (např. plochy ekologického zemědělství dle krajů, počty ekologických zemědělců). Naproti tomu v šetření ÚZEI bylo zahrnuto 4 786 respondentů s výměrou půdy 510 714 ha v ekologickém režimu. V rámci těchto ploch zaujímaly trvalé travní porosty plochu 418 595 ha, orná půda 87 867 ha a trvalé kultury 4 252 ha.
- b) MZe získává údaje také online z REP (případně od kontrolních organizací v EZ z jejich evidence k 31. 12. daného roku). ÚZEI organizuje samostatné šetření z důvodu potřeby většího detailu zjišťovaných dat (např. pěstování jednotlivých plodin), a toto šetření probíhá v průběhu celého roku. V šetření ÚZEI jsou tedy zahrnuti i zemědělci, kteří sice k 31. 12. již ekologicky nehospodařili, ale v průběhu roku u nich byla provedena řádná inspekce a vyplněn dotazník. V šetření ÚZEI je tak zachycen stav ke dni kontroly a nikoli k 31. 12. daného roku.

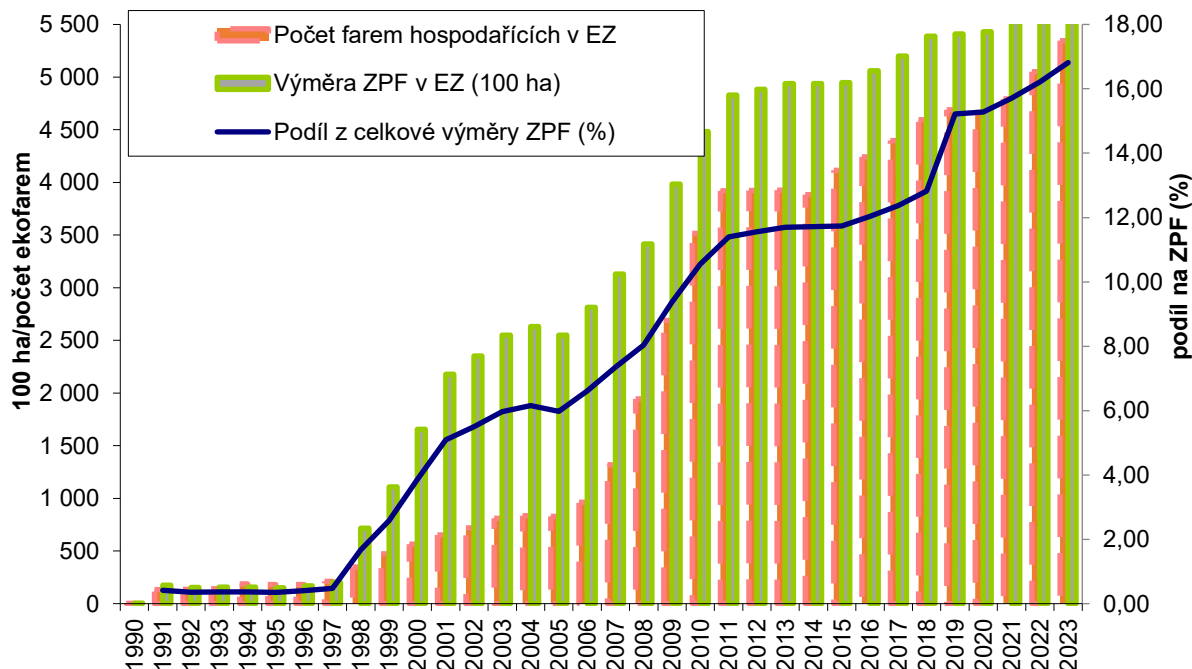
Část I. Základní statistické údaje za rok 2023

Cílem této části zprávy je prezentovat základní údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR, tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2023, o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na ekofarmách v roce 2023.

1 Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu

Dle údajů z Registru ekologických podnikatelů (REP) k 31. 12. 2023 hospodařilo ekologicky 5 345 ekofarem, a to na celkové výměře 595 190 ha, což představuje podíl 16,82 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu v ČR v LPIS (viz Tab. 1). Počet farem narostl meziročně o 5,8 %, tj. o 295 farem.

Plochy obhospodařované ekologickými zemědělci opět vzrostly, a to o cca 19 726 ha. Jednalo se o vyšší meziroční nárůst než v předchozím roce. Zároveň se jednalo o jeden z nejvyšších meziročních nárůstů v posledních letech. Vyšší hodnota meziročního nárůstu byla např. v roce 2011. Tento nárůst byl pravděpodobně způsoben jednak vyšším počtem farem hospodařících v EZ, ale také povolením souběhu. Plocha v přechodném období v roce 2023 činila 64 679 ha, přičemž v roce 2022 byla plocha v přechodném období 51 164 ha. V Graf 1 není nárůst ploch tak výrazný jako v předchozích letech v důsledku úpravy metodiky. Od roku 2019 se již nezapočítávají plochy, které nejsou evidovány v LPIS. Celkový vývoj počtu ekofarem, podílu z celkové výměry zemědělského půdního fondu (ZPF) a výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn níže (viz Graf 1).

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdního fondu v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2023)

Pozn.: Od roku 2019 jsou do výměr ZPF v ČR i do výměr v EZ započítávány pouze plochy v rámci LPIS.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2023)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ ¹⁾	Celková výměra ploch v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna výměry ploch v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001 ¹⁾	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1
2016	4 243	506 070	12,03	3,1	2,3
2017	4 399	520 032	12,37	3,7	2,8
2018	4 596	538 894	12,82	4,5	3,6
2019	4 690	540 993	15,22	2,0	x
2020	4 665	543 252	15,28	-0,5	0,4
2021	4 794	558 124	15,71	2,8	2,7
2022	5 050	575 464	16,22	5,3	3,1
2023	5 345	595 190	16,82	5,8	3,4

Pozn.: Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva odlišné oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha. V roce 2019 byla upravena metodika pro výpočet celkové výměry ploch v EZ a podílu celkové výměry ZPF v ČR. Nově jsou do výměr v EZ zahrnovány pouze plochy vedené v LPIS a podíl z celkové výměry ZPF je také vztážen k celkové výměře ploch jen v rámci LPIS (včetně ploch rybníků). Z důvodu úpravy metodiky není uvedena meziroční změna (2018/2019) ploch (údaj by nedával smysl).

¹⁾ Počet farem je uveden do roku 2015 včetně poboček. Od roku 2016 je uveden počet subjektů bez poboček z důvodu sjednocení údajů s REP, kde nejsou pobočky uvedeny. Údaje o počtu hospodařících farem a celkové výměře ploch k 31. 12. 2023 byly platné k 8. 2. 2024 a mohou se lišit od údajů aktualizovaných v průběhu roku 2024.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

S ohledem na nové programové období 2023–2027 bylo možné uzavřít nový pětiletý závazek. Souběh starých závazků podle nařízení vlády 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologického zemědělství a nových závazků byl u jednoho žadatele možný, nikoli však na jednom DPB. Od roku 2023 nebylo možné podat žádost o zařazení do jednoletého navazujícího závazku podle nařízení vlády č. 331/2019 Sb.

1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy v EZ stále dominují trvalé travní porosty (TTP), v roce 2023 s výměrou více než 468 tis. ha (viz Tab. 3) a podílem 78,7 % na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy, viz Tab. 2. Od roku 2004 vzrostla plocha orné půdy (OP) v EZ 6,1krát (v roce 2023 byla OP na cca 121 tis. ha). V posledních letech podíl OP na celkové výměře půdy v EZ stoupá a v roce 2023 činil již 20,3 % (viz Tab. 2). V roce 2023 bylo dosaženo historicky nejvyššího podílu OP v rámci ploch EZ. Od roku 2004 do roku 2013 vzrostla plocha trvalých kultur téměř sedminásobně na více než 7 800 ha. V letech 2014–2016 byl zaznamenán pokles těchto ploch. Následně od roku 2016 až 2022 následovala stagnace. V roce 2023 došlo oproti roku 2022 k poklesu plochy trvalých kultur. Trvalé kultury tak zaujímají podíl cca 1 % v rámci všech ekologicky obhospodařovaných ploch. V rámci trvalých kultur, stejně jako v předchozích letech, převládaly ovocné sady (intenzivní a extenzivní) s 51,2 %, vinice zaujímaly 23,4 % ploch a chmelnice 0,5 %. Od roku 2015 je v rámci trvalých kultur zahrnuta také kategorie „jiná trvalá kultura“ (z velké části se jedná o krajinnotvorné sady), která tvořila 24,9 % z plochy trvalých kultur v ČR (cca 1 435 ha).

Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%)

Užití půdy	1999	2003	2005	2008	2011	2014	2017	2020	2022	2023
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Orná půda	12,4	7,7	8,1	10,3	12,3	11,4	13,8	17,2	19,5	20,3
Trvalé travní porosty	86,7	90,9	82,3	82,4	82,4	83,5	82,3	81,6	79,4	78,7
Trvalé kultury	0,3	0,4	0,3	0,9	1,5	1,6	1,2	1,1	1,1	1,0
Ostatní plochy	0,5	1,1	9,2	6,4	3,8	3,5	2,8	0,0	0,1	0,1
Celková plocha¹⁾	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹⁾ Z důvodu zaokrouhlování nemusí součet celkové plochy vždy dávat 100 %.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (2000–2023)

Užití půdy	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Orná půda	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178	44 906	54 717	59 281	58 625
Trvalé travní porosty	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596	329 232	369 057	398 061	404 950
Trvalé kultury	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105	4 331	5 939	7 429	7 693
Ostatní plochy	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753	19 937	18 054	18 157	17 215
Celková plocha	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632	398 406	447 767	482 927	488 483
Užití půdy	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Meziroční změna 2023/22 (%)	
Orná půda	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	81 170	90 530	93 701	102 800	111 966	120 531	7,65	
Trvalé travní porosty	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	435 695	443 985	443 262	448 703	457 015	468 391	2,49	
Trvalé kultury	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	6 195	6 265	6 070	6 260	6 069	5 756	-5,16	
Ostatní plochy	17 615	17 159	15 845	15 280	14 595	15 833	214	218	361	414	512	23,56	
Celková plocha	493 896	493 972	494 661	506 070	520 032	538 893	540 994	543 252	558 124	575 464	595 190	3,43	

Pozn.: Z důvodu zaokrouhlování jednotlivých typů kultur se součet celkové plochy v jednotlivých tabulkách mírně liší.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2023

Celková výměra plochy v EZ evidované v LPIS meziročně opět vzrostla, a to o více než 19,7 tis. ha, tedy o 3,4 %. Navýšila se opět i výměra orné půdy, a to o téměř 8,6 tis. ha (nárůst o 7,7 %). I u trvalých travních porostů došlo k nárůstu výměry, a to o téměř 11,4 tis. ha (o 2,5 %), viz Tab. 3. Plocha trvalých kultur posledních 7 let spíše stagnovala. V roce 2023 došlo meziročně ke snížení ploch trvalých kultur o 313 ha (tj. o 5,2 %). Je třeba zmínit, že v rámci trvalých kultur je od roku 2015 kromě sadů (intenzivních a extenzivních), vinic a chmelnic rozlišována ještě jiná trvalá kultura, která zahrnuje mimo jiné zejména krajinnotvorné sady, u kterých není základním účelem produkce ovoce, ale zachování odrůdové rozmanitosti a krajinného rázu (více než 1,4 tis. ha). Výměra intenzivních a ostatních ovocných sadů v rámci trvalých kultur meziročně poklesla o 311 ha (tj. o 9,6 %). Plochy vinic narostly o 21,3 % (tj. o 236 ha). Struktura půdního fondu v EZ dle LPIS v roce 2023 je znázorněna v Tab. 4. Plochy v přechodném období tvořily 10,9 % celkové výměry.

Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v LPIS k 31. 12. 2023

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	64 679,37	530 510,24	595 189,61
Trvalý travní porost	42 629,41	425 762,04	468 391,45
Orná půda	20 989,63	99 541,34	120 530,97
z toho: standartní orná půda	18 034,14	90 796,46	108 830,60
travní porost (G)	1 742,48	4 865,45	6 607,93
úhor	1 213,01	3 879,43	5 092,44
Trvalá kultura	958,29	4 797,37	5 755,66
z toho: ovocný sad (intenzivní a ostatní)	288,87	2 657,82	2 946,69
vinice	478,12	869,00	1 347,12
chmelnice	11,46	15,55	27,01
jiná trvalá kultura (krajinnotvorný sad)	179,84	1 255,00	1 434,84
Ostatní plocha ¹⁾	102,04	409,49	511,53

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda, mimoprodukční plochy, jiná kultura a rybníky. V rámci evidence LPIS je školka a porost RRD evidován v kategorii trvalé kultury. S ohledem na zanedbatelné plochy jsou ale v této tabulce zahrnuty do ploch ostatních; školka (4,70 ha), porost RRD (62,14 ha). Plocha rybníků činila 3,31 ha.

Pozn.: Z důvodu zaokrouhlování jednotlivých typů kultur vychází součet celkové plochy mírně odlišně než v jiných tabulkách.

Zdroj: REP; zpracoval ÚZEI

1.3 Velikostní struktura ekofaremu

Česká republika patří k zemím s největší průměrnou velikostí zemědělských podniků, v konvenčním i ekologickém zemědělství. V roce 2023 měla Česká republika průměrnou velikost ekofaremu 111 ha, v roce 2022 pak 114 ha. V rámci EU má Slovensko největší průměrnou velikost ekofaremu (227 ha v roce 2022). Výměru nad 100 ha udává Švédsko (118 ha v roce 2022) a Estonsko

(113 ha v roce 2022). Průměr EU v roce 2022 činil 40 ha. Pro porovnání je výměra průměrné ekofarmy v ČR větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 79,4 ha v roce 2023)³.

Z pohledu velikostní struktury ekologicky hospodařících podniků se dlouhodobě pohybuje nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10–50 ha, podíl této kategorie meziročně mírně poklesl a činil 37,2 %, viz Tab. 5. Meziročně došlo u některých kategorií farem ke snížení ploch, u jiných naopak k jejich celkovému navýšení. K největšímu celkovému snížení ploch došlo u kategorie farem 500 až <1000 ha, a to o 6,9 %. Naopak u kategorií farem 0 až <5 ha a 100 až <500 ha byl zjištěn výrazný meziroční nárůst počtu farem a ploch. Z tabulky níže také vyplývá, že více než čtvrtina farem (nad 100 ha) obhospodařuje 78 % ploch v EZ, resp. 4,5 % farem (nad 500 ha) obhospodařuje 36 % ploch v EZ.

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2022 a 2023

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2022				2023				Meziroční změna 2023/22	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(%)	(%)
0 až < 5	434	8,6	997	0,2	515	9,6	1 107	0,2	18,7	11,0
5 až < 10	395	7,8	3 005	0,5	390	7,3	2 933	0,5	-1,3	-2,4
10 až < 50	1 945	38,5	52 550	9,1	1 988	37,2	53 524	9,0	2,2	1,9
50 až < 100	979	19,4	70 124	12,2	992	18,6	71 356	12,0	1,3	1,8
100 až < 500	1 043	20,7	228 226	39,7	1 218	22,8	251 454	42,2	16,8	10,2
500 až < 1000	196	3,9	135 482	23,5	183	3,4	126 189	21,2	-6,6	-6,9
1000 až < 2000	56	1,1	75 470	13,1	57	1,1	78 935	13,3	1,8	4,6
2000 a více	2	0,0	9 610	1,7	2	0,0	9 690	1,6	0,0	0,8
Celkem	5 050	100,0	575 464	100,0	5 345	100,0	595 190	100,0	5,8	3,4

Zdroj: REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Z hlediska počtu farem a rozložení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur na ekofarmách je patrné, že plochy OP byly nejčastěji obhospodařovány v rozmezí 10–50 ha a dále také v rozloze do 5 ha (viz Tab. 6). Podobně tomu bylo také u trvalých kultur, kde z celkových 1 101 ekofareh hospodařících na trvalých kulturách, jich hospodařilo 76,4 % (841 ekofareh) na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (39,2 % ekofareh) následovaná rozlohou 100–500 ha (20,4 %). Společně tyto kategorie tvořily téměř 60 % všech fareh s TTP.

Z hlediska meziroční změny počtu fareh došlo k nárůstu počtu fareh na orné půdě, trvalých travních porostech i na trvalých kulturách. Na orné půdě narostl počet o celkem 18 fareh, což je menší nárůst než v roce 2022. K nárůstu došlo především u kategorie 100–500 ha, 50–100 a 10–50 ha. U TTP byl zaznamenán meziroční nárůst o 241 fareh, nejvyšší navýšení měla kategorie fareh 100–500 ha TTP (nárůst o 125 fareh). Naopak snížení počtu fareh proběhlo u kategorie 500–1000 ha

³ Zpráva o stavu zemědělství 2023, Tab. 6.1/01 Podnikatelská struktura fyz. a práv. osob v zemědělství.

(pokles o 13 farem). U trvalých kultur vzrostl počet farem o 49, nejvíce v kategorii do 5 ha (o 51 farem více).

Z pohledu výměry bylo nejvíce ploch OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (téměř 40 %) a v kategorii 500–1 000 ha (17,2 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1 000 ha (dohromady cca 64 %) a u trvalých kultur v kategorii 10–50 ha (více než 46 % ploch). K nejvyššímu meziročnímu absolutnímu nárůstu ploch došlo v rámci OP u kategorie 1000–2000 ha (nárůst o 4 423 ha). K nejvýraznějšímu navýšení ploch TTP došlo u farem v kategorii 100–500 ha (nárůst o více než 15 500 ha) a naopak se plochy TTP nejzásadněji snížily u kategorie 500–1 000 ha a 1 000–2 000 ha (dohromady o 9 044 ha). U trvalých kultur byl u kategorií do 5 ha a 10–50 ha zaznamenán nárůst ploch (dohromady o cca 120 ha). Naopak u kategorií 5–10 ha, 50–100 ha a 100–500 ha byl zaznamenán pokles dohromady o cca 433 ha.

Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a trvalých kultur na ekofarmách v roce 2023

Velikostní rozložení výměr OP, TTP a trvalých kultur (ha)	OP				TTP				Trvalé kultury			
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet		Plocha	
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)
>0 až <5	827	32,0	1 660	1,4	469	9,9	1 029	0,2	841	76,4	1 169	20,3
5 až <10	390	15,1	2 819	2,3	381	8,1	2 876	0,6	116	10,5	820	14,2
10 až <50	861	33,3	19 928	16,5	1 852	39,2	49 401	10,5	128	11,6	2 665	46,3
50 až <100	220	8,5	15 997	13,3	884	18,7	63 096	13,5	15	1,4	989	17,2
100 až <500	244	9,5	47 716	39,6	967	20,4	202 432	43,2	1	0,1	113	2,0
500 až <1 000	30	1,2	20 789	17,2	141	3,0	96 964	20,7	0	0,0	0	0,0
1 000 až <2 000	10	0,4	11 622	9,6	35	0,7	46 112	9,8	0	0,0	0	0,0
2 000 a více	0	0,0	0	0,0	1	0,0	6 481	1,4	0	0,0	0	0,0
Celkem	2 582	100,0	120 531	100,0	4 730	100,0	468 391	100,0	1 101	100,0	5 756	100,0

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2023); vlastní výpočty ÚZEI

1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění

Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Tab. 7). Z hlediska výměry EZ je dlouhodobě nejvýznamnější oblastí Jihočeský kraj. Ve výše uvedených pěti krajích se nacházelo téměř 60 % ploch v EZ. Kraj Karlovarský vykazuje také dlouhodobě prvenství v nejvyšší průměrné velikosti ekofaremu – v roce 2023 byla průměrná velikost ekofarmy v tomto kraji 218 ha. Hned za ním následuje kraj Ústecký (145 ha) a Moravskoslezský (130 ha). Naopak farmy s nejnižší průměrnou výměrou (vyjma Hl. m. Prahy) se nacházejí v kraji Vysočina, v Jihomoravském a ve Středočeském kraji.

V počtu ekologických farem je dlouhodobě na předním místě kraj Jihočeský (789 ekofaremu) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským (652 ekofaremu), Moravskoslezským (466 ekofaremu) a dále Středočeským (454 ekofaremu).

Počty farem napříč všemi kraji stoupaly. K nejvyššímu absolutnímu nárůstu došlo v Jihočeském kraji (o 57 farem více), v Plzeňském kraji (o 46 farem více) a ve Středočeském kraji, kde přibýlo 44 farem. V případě meziroční změny ploch v jednotlivých krajích došlo ve většině případech k jejich navýšení. Absolutní nárůst ploch byl nejvyšší v kraji Plzeňském (o 8 650 ha). Výjimkou, kde došlo

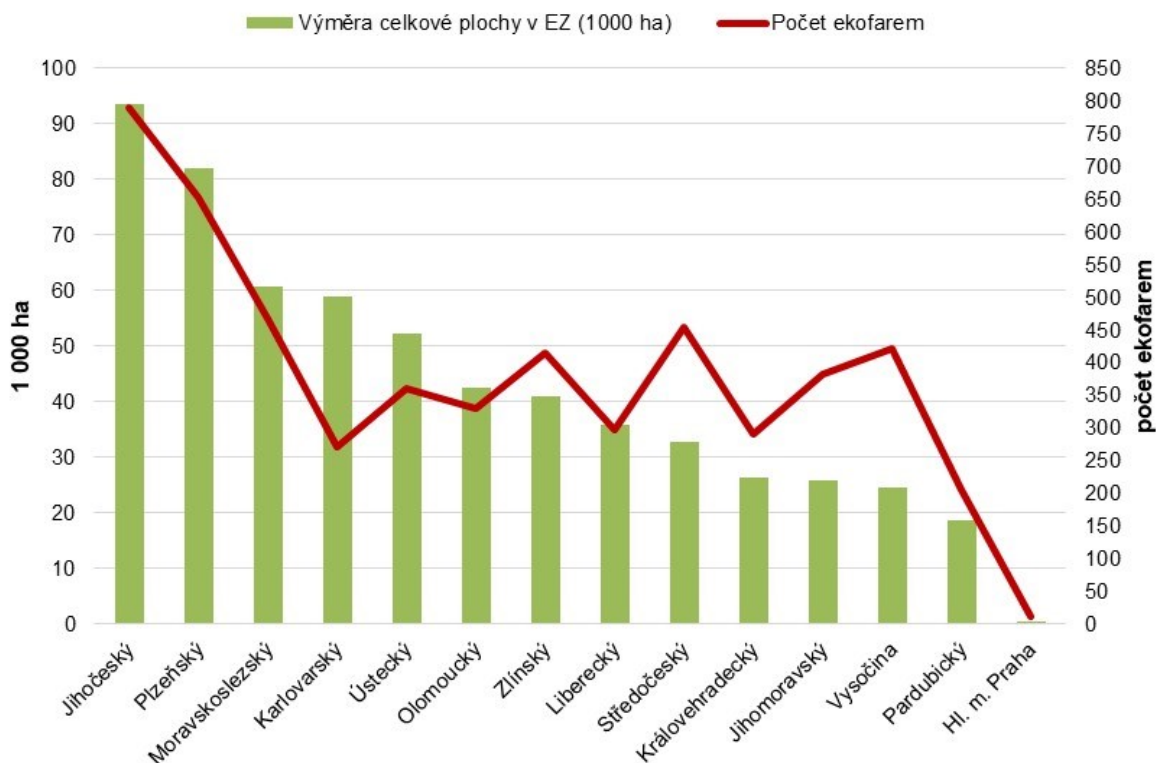
k poklesu, byl Olomoucký kraj (pokles o 312 ha) a Hl. m. Praha (pokles o 58 ha). Regionální rozmístění ekofarek a jejich obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7. Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle skutečné lokality hospodaření. Celková výměra ploch ekologického zemědělství v jednotlivých krajích ČR a počet ekofarek je uveden v Graf 2.

Tab. 7 Počet ekofarek a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2023

Kraj ¹⁾	Počet ekofarek	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)
Jihočeský	789	93 594,2	15,7	9 419,7	10,1	119
Plzeňský	652	81 968,6	13,8	13 713,5	16,7	126
Moravskoslezský	466	60 688,0	10,2	3 119,1	5,1	130
Karlovarský	271	59 033,4	9,9	3 261,3	5,5	218
Ústecký	360	52 222,3	8,8	5 867,9	11,2	145
Olomoucký	330	42 553,7	7,1	2 504,2	5,9	129
Zlínský	414	40 943,8	6,9	3 359,0	8,2	99
Liberecký	298	35 769,3	6,0	2 540,1	7,1	120
Středočeský	454	32 804,1	5,5	8 701,1	26,5	72
Královéhradecký	291	26 239,8	4,4	2 289,4	8,7	90
Jihomoravský	383	25 767,3	4,3	3 906,8	15,2	67
Vysočina	421	24 576,3	4,1	3 901,1	15,9	58
Pardubický	205	18 673,5	3,1	2 023,0	10,8	91
Hl. m. Praha	11	355,3	0,1	72,5	20,4	32
Celkem	5 345	595 189,6	100,0	64 679,4	10,9	111

¹⁾ Kraje jsou seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ evidované v LPIS. Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP (z evidence v LPIS). Pokud farma hospodář na zemědělské půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází největší výměra obhospodařovaných ploch.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2023); vlastní výpočty ÚZEI

Graf 2 Počet ekofarek a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2023

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2023); vlastní výpočty ÚZEI

Seřadíme-li kraje dle podílu výměry ekologických ploch na celkovém půdním fondu ČR (viz Tab. 8), získáme odlišné pořadí než v Tab. 7. V roce 2023 byl celorepublikový průměr podílu výměry EZ (tj. 16,8 %; viz Tab. 1) stejně jako v předchozích letech překročen v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto průměrem s více než 58 % vedl Karlovarský kraj, následoval kraj Liberecký (přes 35 %), Moravskoslezský (přes 28 %) a Zlínský (téměř 28 %).

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu více než 20 % ploch orné půdy. Stejný kraj měl také nejvyšší podíl trvalých travních porostů (téměř 81 %). Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu mělo pak ještě dalších šest krajů – Ústecký, Zlínský, Olomoucký, Moravskoslezský, Liberecký a Plzeňský (viz Tab. 8). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházel v kraji Moravskoslezském (49 %) a dále v kraji Vysočina (okolo 48 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (téměř 80,6 tis. ha), u orné půdy v kraji Plzeňském (22,6 tis. ha) a Jihomoravském (přes 18,1 tis. ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (téměř 2 tis. ha), kde se jednalo zejména o plochy vinic.

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2023 podíl veškerých ploch v EZ na celkovém zem. půd. fondu v ČR 16,8 % (dle LPIS). V Tab. 8 jsou rozděleny v rámci krajů pouze plochy evidované v registru LPIS a je zde zahrnuta i velmi nepatrná výměra rybníků (cca 3,3 ha). Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2023 obhospodařováno 48,3 % trvalých travních porostů, 4,8 % orné půdy a 15,3 % ploch trvalých kultur.

Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2023

Kraj ¹⁾	Výměra ploch v EZ (ha)	Z toho výměra (ha):			Zemědělský půdní fond ČR dle LPIS (ha)	Podíl ploch v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	Trvalá kultura		ZPF	OP	TTP	Trvalá kultura
Karlovarský	59 033	7 361	51 549	38	100 837	58,5	20,1	80,8	22,7
Liberecký	35 769	2 820	32 606	281	101 925	35,1	7,2	53,1	26,9
Moravskoslezský	60 688	6 958	53 277	431	215 067	28,2	5,5	60,8	49,0
Zlínský	40 944	6 759	33 230	874	147 527	27,8	7,4	62,6	34,4
Plzeňský	81 969	22 602	59 129	211	327 972	25,0	10,9	50,1	34,1
Ústecký	52 222	6 909	44 662	595	221 964	23,5	4,5	70,6	12,8
Jihočeský	93 594	12 800	80 553	218	426 612	21,9	5,1	46,5	21,4
Olomoucký	42 554	4 504	37 850	183	242 993	17,5	2,5	62,4	9,4
Královéhradecký	26 240	3 179	22 826	231	235 269	11,2	1,9	35,0	12,8
Pardubický	18 674	4 468	14 093	95	231 569	8,1	2,5	26,7	19,6
Jihomoravský	25 767	18 133	5 627	1 996	362 078	7,1	5,6	25,2	11,3
Vysočina	24 576	10 255	14 189	123	359 579	6,8	3,7	18,2	48,3
Středočeský	32 804	13 455	18 785	471	555 399	5,9	2,8	27,0	10,2
Hl. m. Praha	355	327	17	11	10 793	3,3	3,2	2,8	25,6
Celkem	595 190	120 531	468 391	5 756	3 539 583	16,8	4,8	48,3	15,3

¹⁾ Kraje jsou seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

Zdroj: REP a LPIS (údaje k 31. 12. 2023); vlastní výpočty ÚZEI

2 Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách

Údaje uvedené v této kapitole o rostlinné výrobě byly získány od 4 786 dotazovaných zemědělců a vycházejí z přímého šetření prováděného ÚZEI prostřednictvím kontrolních organizací. Nově se v roce 2023 v rámci šetření ÚZEI sleduje pouze půda v EZ, tzn. bez plochy PO, přičemž i meziroční srovnání je provedeno k ploše pouze v EZ, tzn. bez plochy PO, v roce 2022.

Struktura ploch plodin v ekologickém režimu

Plocha OP v ekologickém režimu oproti roku 2022 narostla o 4,3 % na plochu 87 867 ha. Hlavními plodinami na orné půdě v ekologickém režimu byly obdobně jako v předchozích letech obiloviny (47,4 %) a píce (35,0 %) viz Tab. 15; Graf 3. V rámci pícnin dominují víceleté pícniny, jako jsou jetelotrávy, dočasné travní porosty nebo vojtěška (88,3 %). Obiloviny nadále zabírají významnou část půdy v ekologickém režimu a jejich meziroční nárůst ploch činí 5,0 %. Stejně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice obecná (34,1 %) a oves (21,5 %). Tyto dvě plodiny společně zaujímaly téměř 56 % plochy obilovin v ekologickém režimu. Dalšími významnými obilovinami bylo tritikále (11,5 %), ječmen (9,8 %), žito (8,6 %) a špalda (8,3 %). Oproti minulému roku došlo k nárůstu výměry u ječmene (o 42,5 %), žita (o 40,4 %), tritikále (o 25,8 %) a pšenice obecné (o 24,7 %). Plochy kukuřice na zrna vzrostly o 18,2 % a plochy ovesa o 4,4 %. Naopak k meziročnímu poklesu došlo u špaldy (o 55,1 %), pohanky (18,1 %), prosa (o 24,8 %), ostatních obilovin (o 24,3 %) a pšenice tvrdé (o 20,9 %). Obdobně jako v předchozím roce došlo v roce 2023 ke zvýšení výměry ploch také u luskovin na zrna (nárůst o 6,4 %). V rámci luskovin dominovalo, stejně jako v letech 2018 až 2022, pěstování hrachu (46,5 %). Dalšími významnými druhy byla peluška (18,4 %), bob (11,7 %), lupina (10,3 %) a sója (6,1 %). Meziročně vzrostla plocha v rámci luskovin na zrna u bobu o 28,6 %, u hrachu o 18,2 %, u pelušky o 10,7 % a u lupiny o 3,3 %. Naopak došlo ke snížení výměry u ostatních luskovin (o 32,4 %) a sóji (o 28,7 %). Plocha technických plodin se meziročně zvýšila o 4,1 %, viz. Tab. 10. K nárůstu ploch došlo u aromatických, léčivých rostlin a koření (o 10,9 %, resp. 197 ha) a u ostatních technických plodin (o 36,8 % resp. 23 ha). U olejnin byl v roce 2023 zaznamenán meziroční pokles ploch o 1,6 %, resp. 40 ha. V rámci kategorie olejnin došlo k poklesu ploch zejména u tykve olejné (o 325 ha, tzn. o 51,6 %), řepky a řepice (o 169 ha, tzn. o 75,1 %) a slunečnice (o 4 ha, tzn. o 0,7 %). Naopak došlo ke zvýšení výměry u hořčice (o 513 ha, tzn. o 68,0 %), sóji (o 22 ha, tzn. o 13,7 %) a ostatních olejnin (o 0,5 ha, tzn. o 0,5 %). Oproti roku 2022 došlo ke snížení plochy orné půdy v ekologickém režimu, na níž bylo pěstováno osivo a sadba (o 9,45 %), viz Tab. 12. Pěstování okopanin (viz Tab. 9) a zeleniny (viz Tab. 11) zůstává trvale na nízké úrovni. Nicméně plocha okopanin vzrostla oproti roku 2022 o 45,8 % a okopaniny tak byly pěstovány na 0,5 % ploch orné půdy. Dominovaly opět brambory (88,3 % ploch okopanin) s meziročním nárůstem ploch o 52,4 %. Cukrová řepa zaujímala podíl 8,8 % z ploch okopanin. Zelenina se pěstovala na 0,3 % orné půdy a v porovnání s rokem 2022 došlo k mírnému zvýšení ploch zeleniny o 4,0 %, resp. o 11 ha. Největší podíl ploch v rámci zeleniny byl zjištěn u kořenové a hlízové zeleniny (77,8 %) a u zeleniny plodové (15,4 %). U kořenové zeleniny zaujímala největší podíl z ploch ostatní kořenová a hlízová zelenina (především ředkvičky, ředkev a řepa salátová) (77,1 %) a mrkev (17,0 %). U plodové zeleniny převažovala tykev (včetně patisonů a cuket), která tvořila 72,8 % ploch plodové zeleniny.

Plocha TK (trvalých kultur) v ekologickém režimu v roce 2023 klesla o 10,6 % na 4 252 ha (viz Tab. 14). Trvalé kultury byly tvořeny převážně ovocnými sady (68,3 %), kde největší podíl zaujímaly jabloně (37,2 %), švestky (23,6 %), třešně/višně (10,4 %), hrušně (8,5 %) a dále v menším zastoupení

meruňky, broskvoně a nektarinky. Sumárně můžeme říct, že jádroviny a peckoviny tvořily 85,6 % ploch ovocných sadů v EZ. Dále v rámci ploch ovocných sadů v EZ tvořily bobuloviny 7,0 % a ořechy 4,3 %. Vinice zabíraly výměru 17,7 % z trvalých kultur a plocha chmelnic byla i nadále zanedbatelná (viz Tab. 14).

Plocha TTP (louky a pastviny) v ekologickém režimu v roce 2023 klesla o 7 003 ha, tj. o 1,6 %, na 418 595 ha (viz Tab. 13).

Produkce plodin

Objem odhadované ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2023 dosáhl 2 025,8 tis. tun (nárůst o 50 tis. tun, tj. o 2,5 % proti roku 2022), z toho však produkce píce z TTP (přepočtená na seno) tvořila 85,6 % (tj. 1 733,7 tis. tun sena) a dalších 6,3 % (tj. 127,9 tis. tun sena) tvořila produkce z pícnin na OP. Celková produkce z orné půdy činila 282,9 tis. tun (14,0 % podíl), z toho 47,2 % tvořila produkce obilovin (133,6 tis. tun) a 45,2 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosáhly největší objem produkce pšenice (35,9 %), oves (21,0 %), tritikále (11,4 %) a špalda (8,6 %).

U trvalých kultur vzrostla celková produkce na 9,1 tis. tun (meziroční zvýšení o 11,4 %), viz Tab. 14. Z tohoto množství připadá 60,3 % produkce na ovocné sady a na vinice 39,4 %. V rámci ovocných sadů celkem dosáhly největšího objemu produkce jabloně (61,5 %), následovaly švestky (18,2 %), hrušně (7,6 %), třešně/višně (4,9 %) a meruňky (2,9 %). Průměrný hektarový výnos u ovocných sadů činil 1,95 t/ha.

Objem ekologické produkce na orné půdě se meziročně zvýšil o 5,3 %. Podíl produkce z orné půdy na celkové ekologické rostlinné produkci tak činil 14,0 %. Ke znatelnému meziročnímu nárůstu produkce došlo u ostatních technických plodin o 58,5 %, u okopanin o 50,7 %, u obilovin o 13,8 % a u luskovin na zrno o 12,3 %. Pokles produkce byl naopak zaznamenán u LAKR o 22,4 %, olejnin o 10,0 % a u zeleniny o 1,6 %.

Srovnání osevních ploch a produkce v EZ na úrovni celé ČR

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP⁴ na jejich celkové výměře v ČR dosahují nejvyšší podíl stejně jako v roce 2022 LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), a to 32,2 %, luskoviny na zrno (10,9 %) a pícniny na OP (6,6 %), viz Tab. 15. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán u ovsa (20,9 %), žita (14,6 %) a tritikále (11,4 %).

Z pohledu podílu bioprodukce na celkové produkci v ČR⁵ nedošlo proti loňskému roku k žádným změnám v pořadí. Přední pozici zaujímaly LAKR s 17,9% podílem a luskoviny na zrno s 9,3% podílem. Produkce obilovin v EZ tvořila 1,7 % z celkové sklizně obilovin v ČR. Při srovnání produkce jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahovala lupina na zrno (49,2 %), dále kmín (27,0 %), oves (23,7 %), žito (8,4 %), hořčice (7,8 %) a tritikále (7,3 %). Z pohledu porovnání hektarového výnosu v EZ a v celé ČR se v roce 2023 pohybovaly výnosy většiny obilovin v EZ

⁴ Nově v Tab. 15 je srovnávána OP pouze v EZ, tzn. bez PO, s celkovou plochou sklizně v ČR.

⁵ V Tab. 15 je zohledněna pouze produkce z certifikovaných ploch, tzn. není zde zahrnuta produkce z ploch v přechodném období.

v rozmezí 50–70 % výnosu konvenčního. Hektarový výnos u luskovin na zrno se pohyboval kolem 85 %, brambor 50 %, u olejnin 35 % a u píce 45 % konvenčního výnosu.

V Tab. 15 jsou u některých plodin v ekologickém zemědělství uváděny téměř shodné nebo i vyšší hodnoty hektarového výnosu proti konvenčním výnosům. Stejně jako předešlé roky se jedná o lupinu a hořčici, přičemž v roce 2023 má vyšší hodnoty hektarového výnosu proti konvenčnímu výnosu i oves, a to cca 114 % konvenčního výnosu. Jedná se však pouze o odhady plánů, které mohou být zemědělci nadhodnoceny a tím zkreslovat uváděné hodnoty. Skutečná produkce v EZ bude známa až po kontrole provedené na farmách v následujícím roce.

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – obiloviny, luskoviny, okopaniny

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Ekologický režim	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem²⁾	2 009	87 867,48	282 949,45	3,22
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	950	41 685,26	133 581,81	3,20
Pšenice obecná	575	14 228,71	47 899,40	3,37
Špalda	115	3 470,59	11 427,26	3,29
Pšenice tvrdá	10	150,61	577,70	3,84
Žito	160	3 591,95	10 519,46	2,93
Ječmen	295	4 081,63	12 464,75	3,05
Oves	454	8 970,90	28 095,00	3,13
Tritikále	259	4 807,96	15 256,59	3,17
Kukuřice na zrno	34	1 064,30	4 891,55	4,60
Pohanka	70	1 183,51	2 216,60	1,87
Proso	8	85,25	168,40	1,98
Ostatní obiloviny na zrno	8	49,85	65,10	1,31
Luskoviny na zrno celkem (suché luskoviny)	227	5 652,08	10 371,87	1,84
Hrách	132	2 626,26	4 965,98	1,89
Bob	18	659,68	1 323,00	2,01
Lupina	21	580,67	893,45	1,54
Sója	10	346,45	617,30	1,78
Pelůška	59	1 042,15	2 082,80	2,00
Ostatní luskoviny	23	396,87	489,34	1,23
Okopaniny celkem	243	414,33	5 376,01	12,98
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	237	365,95	4 989,15	13,63
Cukrová řepa (včetně sadby)	2	36,54	285,60	7,82
Ostatní krmné okopaniny a brukvovité (bez osiv)	7	11,84	101,26	8,55

¹⁾ Počet ekofare^m, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾ Z důvodu odlišné metodiky se údaj za ornou půdu celkem liší od údajů vykazovaných pro EUROSTAT.

Pozn.: V roce 2023 byl upraven dotazník. Součástí struktury dotazníku za rok 2023 nebyla u luskovin na zrno kategorie fazole. Z tohoto důvodu není tato kategorie uvedena v tabulce.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – technické plodiny

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Ekologický režim	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(t)	(t/ha)
Technické plodiny celkem	214	4 599,84	3 618,02	0,79
Olejniny	115	2 505,55	2 740,10	1,09
Slunečnice	18	586,93	1 043,12	1,78
Sója	5	179,85	376,50	2,09
Řepka a řepice	6	56,02	76,05	1,36
Hořčice	74	1 268,43	962,09	0,76
Tykev olejná	18	304,60	191,37	0,63
Ostatní olejniny	12	109,72	90,97	0,83
Aromatické, léčivé rostliny a koření (LAKR)	102	2 008,15	791,91	0,39
z toho: ostropestřec	27	757,36	304,92	0,40
kmín	25	881,80	267,27	0,30
ostatní LAKR	60	368,99	219,72	0,60
Ostatní technické plodiny	11	86,14	86,01	1,00

¹⁾ Počet ekofare^m, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Pozn.: V roce 2023 byl upraven dotazník. Součástí struktury dotazníku za rok 2023 nebyla kategorie mák a len. Z tohoto důvodu nejsou tyto kategorie uvedeny v tabulce.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – zelenina a jahody

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Ekologický režim	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(t)	(t/ha)
Čerstvá zelenina, melouny, jahody	107	276,64	1 420,32	5,13
<i>Košťáloviny/brukvovité</i>	25	7,25	15,56	2,15
<i>Listová/stonková zelenina</i>	25	8,08	7,81	0,97
<i>Plodová zelenina</i>	65	42,49	147,25	3,47
Rajče	35	3,67	10,80	2,94
Dýně, patizon, cuketa aj.	48	30,94	114,88	3,71
Ostatní plodová	42	7,88	21,57	2,74
Kořenová a hlízová zelenina	83	215,14	1 232,95	5,73
Mrkev	52	36,52	748,69	20,50
Cibule a šalotka	47	12,69	63,43	5,00
Ostatní kořenová / hlízová	59	165,93	420,83	2,54
Luskoviny	14	0,64	1,50	2,34
Ostatní zelenina	8	1,47	11,58	7,88
Jahody	18	1,57	3,67	2,34

¹⁾ Počet ekofare¹⁾, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Pozn.: V roce 2023 byl upraven dotazník. Součástí struktury dotazníku za rok 2023 nebyly vybrané druhy zeleniny a luskovin. Z tohoto důvodu nejsou uvedeny v tabulce.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2023 – píce a další plodiny

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Ekologický režim	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(t)	(t/ha)
Píce na OP (píce v seně)	1 610	30 759,56	127 922,08	4,16
Jednoleté píce – v seně	191	3 589,86	16 300,83	4,54
Kukuřice na zeleno (na siláž)	21	723,83	3 789,00	5,23
Ostatní jednoleté píce – v seně	176	2 866,03	12 511,83	4,37
Víceleté píce – v seně	1 558	27 169,70	111 621,25	4,11
z toho: vojtěška	305	5 072,75	22 393,08	4,41
Další plodiny na OP	42	915,70	646,50	0,71
z toho: OP na osivo a sadbu	32	898,17	639,05	0,71
Půda ladem (součást osevního postupu)	1 075	3 177,99	0,00	0,00
Další plochy na OP (blíže nezařazeno) *	41	386,03	6,84	0,02
Houby	2	0,05	6,00	120,00

¹⁾ Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾ Výnos píce je u pícnin uveden v seně.

* mimoprodukční plochy a jiné drobné plochy, které nelze jednoznačně zařadit

Pozn.: V roce 2023 byl upraven dotazník. Součástí struktury dotazníku za rok 2023 nebyla kategorie květiny a okrasné rostliny. Z tohoto důvodu není tato kategorie uvedena v tabulce.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2023 – trvalé travní porosty

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Ekologický režim	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(t)	(t/ha)
Louky a pastviny (píce v seně)	3 982	418 594,90	1 733 728,37	4,14

¹⁾ Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾ Výnos píce je uveden v seně.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Tab. 14 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2023 – trvalé kultury

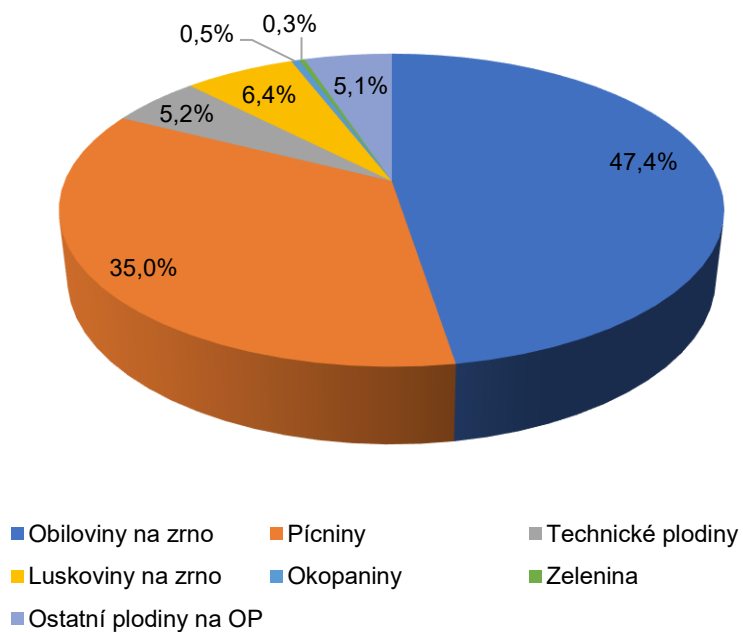
Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Ekologický režim	Ekologický režim – plocha skutečně produkční ²⁾	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Trvalé kultury³⁾	747	4 251,72	4 144,05	9 085,42	2,19
Ovocné sady	509	2 903,35	2 807,21	5 480,50	1,95
Jádrovina a peckoviny	482	2 485,55	2 451,54	5 240,22	2,14
Jabloně	357	1 079,05	1 056,69	3 370,86	3,19
Hrušně	169	247,10	246,81	416,73	1,69
Meruňky	72	157,99	156,82	161,50	1,03
Nektarinky	3	0,35	0,35	0,12	0,34
Broskvoně	30	16,42	16,40	25,48	1,55
Třešně / višně	154	300,57	300,09	269,31	0,90
Švestky	296	684,07	674,38	996,22	1,48
Bobuloviny	47	202,76	200,82	149,80	0,75
Ořechy	70	126,12	126,10	63,06	0,50
Ostatní ovoce	36	88,92	28,75	27,42	0,95
Vínice	96	752,35	741,99	3 579,07	4,82
Chmelnice	4	10,50	10,50	8,42	0,80
Další TK	208	585,52	584,35	17,43	0,03

¹⁾ Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾ Plocha, na které jsou v daném roce očekávány výnosy.

³⁾ Z důvodu odlišné metodiky se liší údaj za trvalé kultury celkem od údajů vykazovaných pro EUROSTAT

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; data od 4 786 subjektů

Graf 3 Struktura plodinových skupin na orné půdě dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2023 (%)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023, vlastní výpočty ÚZEI

Pozn.: Z důvodu zaokrouhlování nedává součet 100 %.

Tab. 15 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2022 a 2023 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2023

Plodiny	2022 (EZ)		2023 (EZ)		Struktura plodin 2023 (%)	Meziroční změna (%)		2023 (ČR)			Podíl (%) na celkové		
	Plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	39 689	117 426	41 685	133 582	47,44	13,76	8,31	1 317 204	7 995 524	6,07	3,16	1,67	52,79
Pšenice	11 411	34 852	14 229	47 899	34,13	37,44	10,22	814 293	5 243 149	6,44	1,75	0,91	52,28
Špalda	7 724	22 974	3 471	11 427	8,33	-50,26	10,70	x	x	x	x	x	x
Ječmen	2 864	7 918	4 082	12 465	9,79	57,42	10,46	321 133	1 764 205	5,49	1,27	0,71	55,59
Žito	2 559	7 198	3 592	10 519	8,62	46,14	4,12	24 653	124 950	5,07	14,57	8,42	57,78
Oves	8 594	24 970	8 971	28 095	21,52	12,52	7,79	42 997	118 593	2,76	20,86	23,69	113,55
Tritikále	3 822	11 622	4 808	15 257	11,53	31,27	4,36	42 010	209 126	4,98	11,44	7,30	63,74
Kukuřice na zrno	900	4 487	1 064	4 892	2,55	9,03	-7,80	64 369	507 540	7,88	1,65	0,96	58,29
Luskoviny na zrno	5 312	9 233	5 652	10 372	6,43	12,34	5,58	51 920	111 676	2,15	10,89	9,29	85,31
Hrách	2 222	3 841	2 626	4 966	46,47	29,30	9,37	46 954	105 684	2,25	5,59	4,70	84,01
Lupina	562	1 068	581	893	10,27	-16,32	-19,00	1 625	1 818	1,12	35,73	49,15	137,58
Okopaniny	284	3 567	414	5 376	0,47	50,71	3,34	80 033	4 417 444	x	0,52	0,12	x
Brambory	240	3 534	366	4 989	88,32	41,18	-7,35	20 947	573 769	27,39	1,75	0,87	49,77
Technické plodiny	4 419	4 121	4 600	3 618	5,23	-12,19	-15,65	476 902	1 459 462	x	0,96	0,25	x
Olejniny	2 545	3 046	2 506	2 740	54,47	-10,04	-8,62	470 397	1 454 354	3,09	0,53	0,19	35,37
Řepka	225	377	56	76	2,24	-79,85	-19,22	379 944	1 309 496	3,45	0,01	0,01	39,39
Sója	158	281	180	377	7,18	34,22	18,04	26 505	63 394	2,39	0,68	0,59	87,53
Hořčice	755	724	1 268	962	50,62	32,81	-20,94	15 621	12 341	0,79	8,12	7,80	96,01
LAKR	1 811	1 020	2 008	792	43,66	-22,38	-30,00	6 240	4 435	0,71	32,18	17,86	55,49
Kmín	737	364	882	267	43,91	-26,53	-38,61	1 068	989	0,93	82,56	27,02	32,72
Zelenina	266	1 444	277	1 420	0,31	-1,63	-5,41	11 104	284 170	x	2,49	0,50	x
Pícniny	32 870	132 330	30 760	127 922	35,01	-3,33	3,30	464 595	4 320 899	9,30	6,62	2,96	44,72

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny pouze vybrané druhy plodin, které lze srovnat s údaji z ČSÚ za celou ČR.

* Celkový součet kategorie nemusí souhlasit s jednotlivými druhy plodin.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ 2023; vlastní výpočty ÚZEI

3 Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách

Údaje uvedené v této kapitole o živočišné výrobě byly získány od 4 786⁶ dotazovaných zemědělců a vycházejí z přímého šetření prováděného ÚZEI prostřednictvím kontrolních organizací.

Na ekologických farmách bylo v roce 2023 chováno více než 424 tis. BIO zvířat⁷. Jedná se o zvířata, která prošla tzv. nejkratší dobou chovu (pro rostlinnou produkci označováno jako přechodné období) a jsou již chována v ekologickém režimu. V porovnání s předchozím rokem byl v roce 2023 zaznamenán meziroční úbytek počtu chovaných zvířat o 3,2 % (viz Tab. 16).

Zastoupení jednotlivých kategorií hospodářských zvířat je dlouhodobě vyrovnané. Nejčastěji chovaným druhem je skot, který v roce 2023 představoval 64,1 % všech ekologicky chovaných zvířat. Následoval chov ovcí s 16,6% podílem. Třetím druhem, jehož zastoupení překročilo 10% podíl z celkového stavu ekologicky chovaných zvířat, byla stejně jako v předchozím roce drůbež (14,6 %). Koně byly zastoupeny 2,4% podílem a kozy 1,7% podílem. Nejméně chovaným druhem hospodářských zvířat jsou v systému ekologického zemědělství prasata. Jejich zastoupení se dlouhodobě pohybuje pod hranicí 1 % (0,5 % v roce 2023). Počty králíků a ryb nejsou od roku 2023 sledovány z důvodu změny metodiky sběru dat.

V Tab. 16 je vyčíslena také meziroční změna stavů hospodářských zvířat v jednotlivých kategoriích. V případě skotu došlo k poklesu počtu chovaných zvířat o 2,7 %. Při rozdělení na jednotlivé kategorie dle využití byl zaznamenán vyšší nárůst stavů u jatečného skotu (o 11,8 %), zapříčiněný změnou zaměření jedné z farem na hovězí maso. Naopak ke snížení počtu chovaných zvířat došlo u kategorie krávy bez tržní produkce mléka (o 0,9 %), dojnice (o 3,3 %) a ostatní skot⁸ (o 7,2 %). Podíl ekologicky chovaných dojnic na celkovém počtu skotu v režimu EZ, v roce 2023 činil 2,5 % a stále výrazně zaostával za podílem celorepublikovým, kde z celkového stavu skotu chovaného v ČR bylo 26,1 % dojnic.

Dále došlo k poklesu počtu ekologicky chovaných prasat, a to o 6,2 %. U ekologicky chovaných ovcí pokračoval pokles stavů těchto zvířat započatý v roce 2016. V roce 2023 se jejich počet meziročně snížil o 3,1 %. Také v případě koz došlo proti roku 2022 k snížení počtu chovaných zvířat, a to o 5,0 %.

V případě ekologicky chované drůbeže došlo v porovnání s rokem 2022 k poklesu celkového počtu zvířat o 5,8 %.

Ekologičtí včelaři chovali v roce 2023 celkem 175 bio včelstev, což je o 42,6 % méně než v roce předchozím. Pokles včelstev je, dle vyjádření dotázaných chovatelů, způsoben zejména nedostatkem kvalifikovaných ošetřovatelů včel.

Součástí této kapitoly je každoročně také srovnání počtů zvířat registrovaných v systému ekologického zemědělství s celkovým počtem hospodářských zvířat chovaných na území ČR. Při tomto srovnání jsou využívány celkové počty zvířat chovaných na území ČR zveřejňované ČSÚ, které byly do roku 2023 vykazovány k 1.4. daného roku. Následně došlo ke změně metodiky a nově jsou celkové počty zvířat vykazovány k 31.12. daného roku s tím, že v případě skotu a prasat jsou dostupné také údaje získané k 30.6. daného roku.

⁶ Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 4 786 ekologických subjektů, 3 667 z nich se zabývá živočišnou výrobou.

⁷ Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a králíků).

⁸ Zahnuje telata určená do chovu a jako zástav, býčky, jalovičky a plemenné býky.

Z porovnání uvedených údajů vyplývá, že v roce 2023 byl nejvyšším podílem zastoupen chov ovcí (39,4 %) a koz (25,4 %). Chov bio skotu se na celkových stavech skotu podílí 19,9 % (resp. 19,1 %)⁹, přičemž podíl ekologicky chovaných dojníc činí pouze necelá 2 % jejich celkového počtu. V dlouhodobém průměru zanedbatelné jsou podíly ekologicky chované drůbeže (0,3 %) a prasat (0,2 %).

Tab. 16 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2022 a 2023

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Meziroční změna počtu BIO zvířat 2023/2022 (%)
	2023	2022	2023	
Zvířata celkem¹⁾	3 667	438 486	424 612	-3,2
Skot (celkem)²⁾	2 968	279 939	272 277	-2,7
Dojnice	119	6 919	6 692	-3,3
KBTPM	2 722	122 549	121 410	-0,9
Skot na porážku	1 554	24 003	26 838	11,8
Ostatní skot	2 845	126 468	117 337	-7,2
Ovce (celkem)	931	72 912	70 626	-3,1
Kozy (celkem)	321	7 706	7 318	-5,0
Prasata (celkem)	28	2 339	2 193	-6,2
Drůbež (celkem)	41	65 850	62 018	-5,8
Brojleři	8	32 888	34 530	5,0
Nosnice	35	30 244	26 378	-12,8
Ostatní (krůty, kachny, husy)	6	2 718	1 110	-59,2
Koně (včetně poníků a oslů)	1 043	9 740	10 180	4,5
Včely (počet rojů)	1	305	175	-42,6

¹⁾ Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a králíků).

²⁾ Do kategorie „Skot“ jsou zařazeni na základě metodiky Eurostatu také bizoni, buvolí, daňci, jaci, jeleni, mufloni, pratuři, zubři.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

Na ekologických farmách jsou, kromě počtů BIO zvířat, sledovány také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v nejkratší době chovu, nezapočítávají se však zvířata konvenční. Ze srovnání všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 7,3 % skotu, 6,6 % ovcí, 5,5 % koz, 1,3 % prasat a 2,0 % koní nebylo v roce 2023 chováno plně v ekologickém režimu.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2023 chováno více než 387 tis. kusů přežvýkavců a koní (viz Tab. 17), což představuje více než 256 tis. VDJ. Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 75,8 % (resp. 91,1 % při přepočtu na VDJ). Zatížení travních

⁹ V porovnání s celkovým stavem skotu k 30.6.2023.

porostů¹⁰ se v EZ při výměře 461 548 ha TTP¹¹ v roce 2023 pohybovalo okolo hodnoty 0,56 VDJ/ha, což je dle metodiky ČMSCH nízké zatížení, typické pro extenzivní chovy skotu¹².

Tab. 17 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2022 a 2023

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu zvířat 2023/22 (%)
	2023	2022	2023	
Skot celkem	3 320	292 552	293 785	0,4
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	2 427	59 548	57 546	-3,4
Skot ve věku nad 6 měsíc do 24 měsíců	2 848	63 435	64 446	1,6
Skot ve věku nad 24 měsíců	3 223	169 569	171 793	1,3
Ovce celkem	1 032	77 486	75 651	-2,4
Kozy celkem	356	8 148	7 747	-4,9
Koně celkem	1 132	10 515	10 391	-1,2
Přežvýkavci a koně	x	388 701	387 574	-0,3
Prasata celkem	30	2 365	2 223	-6,0

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

Součástí každoročního dotazníkového šetření na ekologických farmách je také sběr a vyhodnocování dat týkajících se živočišné produkce pocházející z ekologických chovů zvířat. V Tab. 18 jsou shrnuty údaje získané o živočišné produkci, a to včetně prodeje živých zvířat, která pochází z chovů zapojených v systému ekologického zemědělství. Jedná se o produkci, kterou je možno certifikovat, a kterou farmář plánuje prodat v daném roce ať už pod značkou BIO nebo jako konvenční produkt. Cílem je získat přehled o reálné produkci z ekofarem (tj. produkci, která může být prodána v bio kvalitě) a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Předpokládaná produkce masa vzrostla proti roku 2022 o 2,5 % a činila 9 482,32 tun. Nejvyšší podíl na objemu vyprodukovaného bio masa zaujímá dlouhodobě maso hovězí. V roce 2023 to bylo 93,3 %, přičemž meziročně došlo k navýšení jeho produkce o 1,9 %. V porovnání s hovězím masem je podíl masa pocházejícího z ostatních druhů hospodářských zvířat v podstatě zanedbatelný. Nicméně, k navýšení odhadované produkce došlo i v případě vepřového masa (o 31,5 %), kdy dva významní producenti potvrdili nárůst plánované produkce. Dále byl nárůst zaznamenán také u masa skopového, a to ve výši 10,7 %. K nepatrnému poklesu odhadované produkce došlo u masa koziho (o 1,0 %) a drůbežního (o 0,3 %).

¹⁰ Počet VDJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. VDJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 81/2023 Sb. o stanovení podmínek provádění opatření ekologické zemědělství, příloha. č. 1. Jedná se o zjednodušený přepočet, kdy není brán v úvahu rozdílný věk chovaných ovcí a koz.

¹¹ Údaj ze Statistického šetření na ekologických farmách ÚZEI za rok 2023. Hodnota PO odhadnuta na základě dat z předchozích šetření.

¹² Kvapilík J., Kohoutek A.: Chov přežvýkavců a trvale travní porosty – Uplatněná certifikovaná metodika pro praxi. Dostupné na: Trvalé travní porosty a chov přežvýkavců (cschms.cz)

Vedle produkce masa je dlouhodobě sledován také prodej zástavových zvířat – telat a ovcí¹³, přičemž v plánu prodeje těchto zvířat byl v roce 2023 zaznamenán mírný nárůst. V případě zástavových telat došlo k meziročnímu nárůstu o 2,2 % a u zástavových ovcí k nárůstu o 12,0 %.

V rámci živočišné výroby je, vedle produkce masa a počtu živých zvířat, sledována také mléčná produkce, která se pro přehlednost dělí do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé, směřující přímo do mlékáren k dalšímu zpracování, dále mléko upravené, vhodné k přímé spotřebě a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie, jsou označeny jako „další mléčná produkce“ a jsou zde zahrnuty např. kysané mléčné výrobky, máslo, tvaroh či smetana. Produkci (bio)mléka sleduje i organizace SZIF ve svých zprávách o trhu s mlékem a mléčnými produkty. Data ze zprávy z ledna roku 2024 například uvádí hodnotu 31 629,85 tun dodaného biomléka, což se shoduje s hodnotami z farem, vyplývajícími z dotazníkového šetření.

V roce 2023 došlo k poklesu produkce kravského mléka čerstvého (o 7,5 %). U kravského mléka upraveného byl zaznamenán významný nárůst o 89,2 %, z důvodu přechodu dvou významných producentů z prodeje čerstvého mléka na upravené. U ovčího mléka došlo k nárůstu množství čerstvého ovčího mléka o 18,2 %, a to zejména díky změně zaměření na ovčí mléko u jednoho z producentů, a k poklesu upraveného ovčího mléka o 37,5 % (z důvodu nulové produkce mléka jednoho z nejvýraznějších producentů z roku 2022). K celkovému poklesu došlo u kozího mléka, kdy u čerstvého kozího mléka došlo k 19,5% poklesu a u upraveného kozího mléka k poklesu o 65,4 %, přičemž důvodem je především snížení plánu produkce u dvou významných chovatelů dojených koz.

V roce 2023 došlo ke zvýšení plánovaného množství kravského sýra, a to o 11,8 %. Výrazné navýšení, způsobené změnou u jednoho z producentů výrobků z ovčího mléka, bylo zaznamenáno v případě produkce ovčího sýra, jehož plánovaná produkce se meziročně navýšila o 54,7 %. Snížení produkce pro rok 2023 naopak předpokládali někteří producenti sýra kozího a v důsledku toho došlo u tohoto výrobku k poklesu celkově plánované produkce o 14,1 %.

Dále došlo k poklesu předpokládané produkce másla o 32,3 %, což je zapříčiněno změnou sortimentu jednoho z producentů mléčných výrobků. Ukončení činnosti dvou velkých producentů pak zapříčinilo snížení plánované produkce u smetany (meziroční pokles o 61,8 %), tvarohu (pokles o 35,1 %) a kysaných mléčných výrobků.

Po více než 20% poklesu produkce konzumních vajec, ke kterému došlo v roce 2020 v návaznosti na výskyt salmonelózy a obnovu hal pro chov, nastal v roce 2021 a 2022 nárůst jejich produkce, který byl v roce 2023 zakončen nepatrným úbytkem (0,6 %).

V případě medu došlo k meziročnímu poklesu plánované produkce o 46,7 %. Důvodem je, jak již bylo uvedeno výše, zejména nedostatek kvalitních kvalifikovaných ošetřovatelů včel.

¹³ Od roku 2023 nejsou sledovány počty prodávaných chovných zvířat z důvodu změny metodiky Eurostatu.

Tab. 18 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2022 a 2023

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna (%)
		2023	2022	2023	
Hovězí	1 000 kg	2 154	8 681,45	8 843,92	1,9
Skopové	1 000 kg	620	267,00	295,62	10,7
Kozí	1 000 kg	126	23,06	22,84	-1,0
Vepřové	1 000 kg	25	134,92	177,38	31,5
Drůbeží	1 000 kg	13	143,02	142,56	-0,3
Zástav – telata	kusy	1 992	62 700	64 063	2,2
Zástav – ovce	kusy	327	11 019	12 345	12,0
Čerstvé mléko - kravské	1 000 l	84	33 222,01	30 739,22	-7,5
- ovčí	1 000 l	6	51,60	61,00	18,2
- kozí	1 000 l	21	303,34	244,15	-19,5
Upravené mléko - kravské	1 000 l	12	79,18	149,80	89,2
- ovčí	1 000 l	1	3,20	2,00	-37,5
- kozí	1 000 l	5	40,5	14,00	-65,4
Sýr - kravský	1 000 kg	24	41,40	46,28	11,8
- ovčí	1 000 kg	9	8,75	13,54	54,7
- kozí	1 000 kg	20	39,99	34,35	-14,1
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	25	262,48	253,32	-3,5
Tvaroh	1 000 kg	22	114,05	74,00	-35,1
Máslo	1 000 kg	8	3,49	2,36	-32,3
Smetana	1 000 l	6	2,75	1,05	-61,8
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	35	352,40	350,32	-0,6
Med	1 000 kg	1	5,63	3,00	-46,7

Pozn.: Pro zvýšení přehlednosti výsledků sběru dat o živočišné produkci z ekologických farem nejsou již od roku 2019 zvířata z kategorie „Zástav – telata“ a „Zástav – ovce“ převáděna na hmotnost produkce v mase a následně zahrnována také v kategorii „Maso“. Zástav je již uveden pouze v kategorii „Živá zvířata – prodej jako zástav“.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

4 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Dle zákona o EZ¹⁴ musí každý zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, podat žádost o registraci na MZe. Registrace rozlišuje následující kategorie subjektů:

- ekologický zemědělec,
- výrobce biopotravin (zpracovatel bioproduktů),
- osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu (tj. obchodník, dovozce, vývozce),
- výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv,
- výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu (osiv),
- ekologický chovatel včel (není zahrnován do ekozemědělců, jelikož nemusí mít vlastní zemědělskou půdu),
- jiná povaha činnosti (např. ekologický pěstitel hub, ekologický chovatel ryb, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin).

V rámci distributorů jsou sledovány počty dovozců a vývozců ze/do třetích zemí (tj. zemí mimo EU). Celkový počet subjektů¹⁵ v jednotlivých kategoriích ke konci let 2022 a 2023 uvádí Tab. 19.

Tab. 19 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2022 a 2023

Ekologické subjekty podle typu činnosti ¹⁾	Počet subjektů		Meziroční změna 2023/22	
	2022	2023	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	5 050	5 345	295	5,8
Výrobce biopotravin	990	969	-21	-2,1
Distributor ²⁾	1 187	1 175	-12	-1,0
• z toho: Dovoze ze 3. zemí	370	340	-30	-8,1
• z toho: Vývozce do 3. zemí	175	159	-16	-9,1
Výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv	77	73	-4	-5,2
Výrobce nebo dodavatel eko. rozmnož. materiálu	85	95	10	11,8
Ekologický chovatel včel	9	8	-1	-11,1
Ekologický chovatel ryb	18	16	-2	-11,1

¹⁾ V REP dále existuje kategorie ekologický pěstitel hub, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin a kategorie ostatní.

²⁾ Počet distributorů se liší od údajů uváděných pro EUROSTAT z důvodu odlišné metodiky. Počet subjektů byl zpětně upraven také pro rok 2022, aby byl údaj shodný s údaji vykazovanými REP.

Zdroj: REP; vlastní výpočty ÚZEI

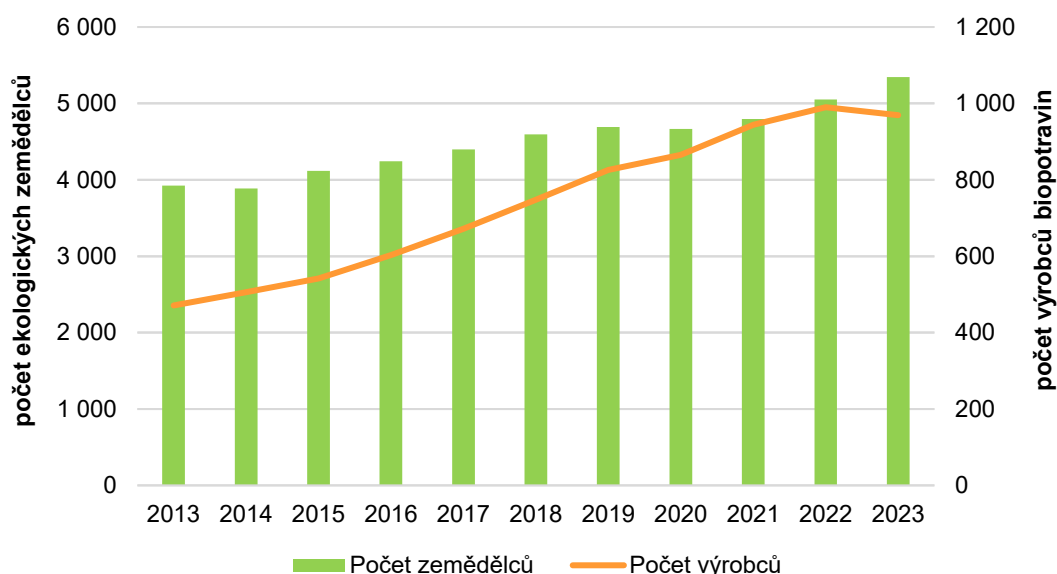
Je třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofare/provozoven. Např. mezi ekologickými zemědělci je registrován státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s. p. obhospodařující tři samostatné ekofarmy. Současně působí řada subjektů ve více kategoriích, kdy výrobce biopotravin je současně distributorem nebo výrobcem a dodavatelem ekolog. krmiv apod. Dle těchto informací bylo

¹⁴ Dne 1. 10. 2022 nabyl účinnosti zákon č. 247/2022 Sb., který jako poslední mění dosavadní zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

¹⁵ Subjekt je započítán pouze 1x na základě IČ nebo rodného čísla

k 31. 12. 2023 v systému EZ registrováno celkem 6 567 ekologických podnikatelů (subjektů), což představuje meziroční nárůst o 270 subjektů, resp. o 4,3 %. V roce 2022 byl zaznamenán meziroční nárůst o 283 subjektů, resp. 4,7 %.

Graf 4 Vývoj počtu ekologických zemědělců a výrobců biopotravin v letech 2013–2023

Zdroj: REP; zpracoval ÚZEI

Z Graf 4 je patrné, že v porovnání let 2013 a 2023 došlo ke zvýšení počtu ekologických zemědělců, a to konkrétně o 1 419 subjektů (resp. o 36,1 %). Vyjma roku 2014 a 2020, kdy byl zaznamenán nepatrný meziroční pokles ekologických zemědělců, docházelo meziročně k navýšování počtu těchto subjektů. K 31. 12. 2023 bylo v EZ registrováno 5 345 ekologických zemědělců, z nichž 181 (3,4 %) ekofarem mělo registraci současně i na distribuci biopotravin. Celkový počet ekologických zemědělců meziročně vzrostl o 5,8 %. Během roku 2023 ukončilo svoji činnost 298 ekologických zemědělců, naopak 593 subjektů se nově registrovalo.

V návaznosti na to je od počátku sledovaného období zároveň možné pozorovat nárůst počtu výrobců biopotravin, a to kontinuálně až do roku 2022. V tomto roce jejich celkový počet činil 990 subjektů, čímž se oproti roku 2013 jednalo o 110,2 % zvýšení. V kategorii výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2023 registrováno 969 subjektů. Meziročně jde o pokles o 2,1 % (v roce 2022 došlo k navýšení o 4,9 %, v roce 2021 k navýšení o 9,1 %). Pro lepší představu o struktuře výrobců biopotravin jsou v Tab. 20 uvedeny počty subjektů, které v roce 2023 prováděly danou výrobní činnost.

Po schválení možnosti souběhu EZ a KZ bylo k 31. 12. 2023 registrovaných 175 subjektů s celkovou výměrou (EZ + PO) 26 223,2 ha a 25 757,1 ha v KZ.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2023 klesl na 1 175 subjektů, což představuje meziroční pokles o 1,0 %. Poklesl i počet dovozců ze třetích zemí (o 8,1 %) a vývozců do třetích zemí (o 9,1 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusejí registrovat, pokud pouze prodávají již zabalené a označené bioprodukty konečným spotřebitelům.

Bližší informace o výrobcích a distributorech budou uvedeny ve Zprávě o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2023 (předpokládané zveřejnění duben 2025).

Tab. 20 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2023

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců ¹⁾
		2023
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	250
10.2	Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	38
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	259
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	124
10.5	Výroba mléčných výrobků	148
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	148
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	105
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	358
11.0	Nápoje	199

¹⁾ Počet výrobců nápojů se liší od údajů poskytovaných pro Eurostat, kde nejsou započítány subjekty vyrábějící víno z vlastní produkce hroznů.

Zdroj: REP; vlastní výpočty ÚZEI

5 Další informace o ekologických farmách

V rámci první části dotazníku byly zjišťovány kromě základních statistických údajů také dodatečné informace významné z pohledu politiky MZe týkající se ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek v předchozím roce a ověření zvýšené potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

5.1 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2022)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarek je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarek na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření byly dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2023 na výsledek hospodaření v roce 2022), přičemž se jedná o subjekty, které hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farek (tj. vyloučíme odpovědi farek registrovaných po roce 2022), jedná se o 4 670 ekofarek (viz Tab. 21), z nichž 97,9 % (tj. 4 572 subjektů) uvedlo, že v roce 2022 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo 2,1 % podniků (98 subjektů).

V rámci ekofarek se záporným HV byly zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0,04 ha až po 629,49 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 21). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patřily ekofarmy obhospodařující pouze trvalé kultury, kdy ztrátu vykazovalo okolo 5 % podniků. Nejnižší podíl ztrátových podniků byl stejně jako v roce 2021 u subjektů obhospodařujících ornou půdu společně s trvalými travními porosty.

Tab. 21 Počet a podíl ziskových ekofarek dle zaměření produkce v roce 2022

Užití půdy	Počet ekofarek	HV pozitivní	HV negativní	HV neuvedli	Podíl ziskových ekofarek (%)	
					2021	2022
OP vč. zeleniny	225	216	9	0	96,7	96,0
TTP	1 996	1 961	35	0	98,7	98,2
TK	115	109	6	0	98,4	94,8
OP + TTP	1 400	1 378	22	0	99,2	98,4
OP + TK	80	77	3	0	98,9	96,3
TTP + TK	269	260	9	0	98,3	96,7
OP + TTP + TK	280	273	7	0	97,9	97,5
Bez půdy ¹⁾	305	298	7	0	92,2	97,7
Celkem	4 670	4 572	98	0	98,6	97,9

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾ V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2022 zahrnuty subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, dále pak farmy, které v roce 2022 ukončily činnost.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023; data od 4 670 subjektů za rok 2022.

5.2 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2022)

Obdobně, jako u dotazu na hospodářský výsledek, byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2022 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 4 670 subjektů)¹⁶.

V roce 2022 pracovalo na ekologických farmách, bez ohledu na počet odpracovaných hodin, celkem 9 622 osob¹⁷, z toho 85,0 % na plný úvazek, 7,2 % na částečný úvazek a 7,7 % tvořili sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadla více než třetina na rodinné členy (3 541 osob), z nichž 83,9 % pracovalo na plný úvazek, 13,2 % na částečný úvazek a 2,9 % jako sezonní a příležitostní pracovníci (viz Tab. 22).

Meziročně došlo v roce 2022 k poklesu podílu sezónních pracovníků na 7,7 % (pokles o 17 %), stejně tak i u rodinných členů v rámci sezonních pracovníků, kde došlo k procentuálnímu snížení na 13,7 % (pokles o 41,4 %). K poklesu počtu došlo také u pracovníků na plný úvazek (pokles o 5,1 %) a rodinných členů na plný úvazek (pokles o 5,2 %). Také u a kategorie pracovníci na částečný úvazek se počet pracovníků snížil (pokles o 6,2 %). Kategorie rodinní členové na částečný úvazek se oproti roku 2021 také snížila, a to na 67 %.

Celkově počet pracovních sil v roce 2022, v přepočtu na plně zaměstnané¹⁸, činil 8 599 pracovníků. Počet ekofarem v šetření meziročně poklesl o 1 %. V porovnání s předchozím rokem došlo k poklesu ukazatele počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 1,93 na 1,84 AWU.

Z pohledu zaměstnanosti při srovnání počtu pracovníků v ekologickém zemědělství a zemědělství jako celku připadlo dle tohoto šetření na 100 ha z. p. 1,49 pracovníka v EZ, v zemědělství celkově pak 2,6 (Integrované šetření v zemědělství 2020)¹⁹. Jinými slovy, na jednoho pracovníka v EZ v roce 2022 připadlo v průměru 67 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo okolo 38 ha z. p.²⁰. Z dlouhodobého vývoje je patrný pokles zaměstnanosti v EZ, což je dáno snížením počtu pracovníků na 100 ha z původních 2,08 AWU v roce 2010. Stejný trend lze sledovat v zemědělství jako celku (resp. konvenci).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou travních porostů. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarem (např. u ekofarem s výměrou do 100 ha z. p. připadlo v roce 2022 na jednoho pracovníka jen 24,2 ha, u ekofarem s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p., šlo již o 88,7 ha a při výměře nad 500 ha měl jeden pracovník na starost 138 ha). Podobný vliv má typ kultury – nejnížší potřeba pracovníků je u ekofarem s chovem skotu na trvalých travních porostech (1,5 AWU/100 ha z. p.), nejvyšší u pěstování trvalých kultur (skoro 4 ha na jednoho pracovníka). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách.

Je třeba zmínit, že údaje o potřebě pracovníků se mohou lišit také s použitou metodikou. Dle FADN byla potřeba pracovníků v EZ za rok 2022 uvedena ve výši 1,63 AWU na 100 ha zemědělské půdy a 2,34 AWU pro konvenci.

¹⁶ Jedná se o subjekty zahrnuté v šetření, které byly registrovány do roku 2021 u příslušné Kontrolní organizace.

¹⁷ Z důvodu zaokrouhlování nedává podíl pracovníků 100 %.

¹⁸ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

¹⁹ ČSÚ: Integrované šetření v zemědělství 2020. Dostupné na Integrované šetření v zemědělství – analytické vyhodnocení - 2020 | ČSÚ (czso.cz).

²⁰ Výpočet ÚZEI na základě Integrovaného šetření v zemědělství 2020.

Tab. 22 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2021 a 2022

Ukazatel	2021		2022		Meziroční změna 2022/2021
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	8 618	84,0	8 180	85,0	-5,1
<i>z toho rodinných členů</i>	3 134	36,4	2 972	36,3	-5,2
Pracovníci na částečný úvazek	743	7,2	697	7,2	-6,2
<i>z toho rodinných členů</i>	530	71,3	467	67,0	-11,9
Sezónní a příležitostní pracovníci	898	8,8	745	7,7	-17,0
<i>z toho rodinných členů</i>	174	19,4	102	13,7	-41,4
Pracovníci celkem	10 259	100,0	9 622	100,0	-6,2
<i>z toho rodinných členů</i>	3 838	37,4	3 541	36,8	-7,7
Přepočet na AWU¹⁾	9 102	x	8 599	x	-5,5
Počet farem ²⁾	4 716	x	4 670	x	-1,0
AWU / ekofarma	1,93	x	1,84	x	-4,6
AWU / 100 ha z.p.	1,63	x	1,49	x	-8,4
100 ha z.p. / AWU	61	x	67	x	9,1

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2022 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2023.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2022

Cílem druhé části zprávy je poskytnout informace o způsobech uplatnění rostlinné a živočišné produkce vyprodukované na ekofarmách v roce 2022. Součástí analýzy je určení rozsahu prodeje bioproduktů na konvenčním trhu, rozsahu zpracování bioproduktů na ekofarmách a významu přímého prodeje z ekofarem (tzv. prodeje ze dvora). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány zpětně z důvodu jejich reálnosti (tj. v průběhu roku 2023 byly sbírány údaje za rok 2022).

Jelikož se druhá část zprávy věnuje analýze způsobů uplatnění bioprodukce vyprodukované v roce 2022, jsou níže prezentované údaje založeny na dotazníku, který vyplňovaly pouze ekofarmy, které již mohly v daném roce (2022) prodávat alespoň část své produkce jako bioprodukt s certifikátem. Prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po uplynutí tzv. přechodného období²¹. Z tohoto důvodu z celkového počtu 4 786 respondentů odpovídalo na následující otázky pouze 3 948 ekofarem (tj. farem, které odpověděly kladně na otázku týkající se realizování nějaké rostlinné nebo živočišné produkce, kterou bylo možné prodat již s certifikátem).

6 Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2022)

V rámci analýzy způsobů uplatnění produkce je zjišťován zpětně objem celkové skutečné bioprodukce a podíl prodaného množství v třídění na prodej na domácím trhu (tedy v ČR) a export a dále prodej v bio kvalitě s certifikátem nebo na konvenčním trhu. Navíc je zjišťováno, jakým způsobem byla uplatněna neprodaná produkce, tzv. jiné užití zahrnující spotřebu na farmě ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo faremní zpracování či vlastní spotřebu zemědělce, příp. další užití jako např. neprodaný objem produkce na skladě.

Je třeba zdůraznit, že těchto 3 948 ekofarem „mohlo“ prodat nějakou svoji produkci jako bioprodukt, ale neznamená to, že ji skutečně v bio kvalitě nakonec prodaly (tzn., že produkce mohla být prodána jako konvenční produkt, zkrmena nebo jinak spotřebována zemědělcem nebo je stále na skladě). Po vyhodnocení získaných údajů a srovnání uvedeného skutečného objemu rostlinné a živočišné produkce v roce 2022 a plánovaného objemu na daný rok²² jsou patrné určité rozdíly, které jsou dány zejména následujícími důvody:

- plánovaná produkce na daný rok je zjišťována při inspekci na farmě během daného roku, jedná se tedy o odhad zemědělce, který se může lišit od skutečnosti (např. odlišná reálná produkce plodin dle vývoje počasí, výskytu škůdců, úhyn zvířat plánovaných k prodeji nebo jejich ponechání na farmě, odlišné přírůstky, doживost, změny stavu chovaných zvířat apod.),
- údaje vyplňují odlišné ekofarmy – pokud farma ukončí činnost v EZ, pak je vyplněna její plánovaná produkce, avšak již chybí údaj o její skutečné produkci zjišťovaný zpětně následující rok; naopak farma, které v průběhu roku skončilo přechodné období, často nevyplní plán produkce, ale uvede následně skutečný objem produkce,

²¹ Výjimkou jsou situace, kdy je farma předána v rámci rodiny (např. z otce na syna) nebo prodána jiné ekofarmě a pak lze samozřejmě prodej bioproduktů realizovat ihned bez přechodného období.

²² Plánovaný objem produkce daného roku (2022) je objem produkce zjišťovaný již během daného roku (2022) pro účely dodání dat pro Eurostat, zatímco reálný objem produkce včetně zjišťování způsobů uplatnění této produkce je zjišťován zpětně v následujícím roce (2023) pro národní účely.

- zpřesňování metodiky pro sběr dat (např. specifikace jednotek, uvádění živé, resp. přepočtené jatečné hmotnosti dle koeficientů výtěžnosti, pravidla zahrnování např. prodávaných živých zvířat mimo produkci masa či produkce mléka spotřebovaného ke krmení telat apod.),
- neuvedení všech údajů z důvodu dostupnosti informací pouze o realizaci produkce v bio kvalitě a již nikoli o způsobu užití zbylého objemu produkce,
- chyby, které se mohou vzhledem k objemu zjišťovaných informací ve sběru dat vyskytnout (a to jak v datech o plánované produkci, tak v datech o reálné produkci).

6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem

Ze získaných dat je patrné, že mezi plánovanou a skutečnou produkcí jsou u některých plodin výrazné rozdíly (viz Tab. 23). Srovnáván je plán bioprodukce na rok 2022 se skutečnou produkcí v daném roce, avšak bez produkce z přechodného období, která není v plánu odhadována. Z kapacitních důvodů nelze ze strany ÚZEI provádět ověřování správnosti všech údajů, je však možné okomentovat hlavní příčiny rozdílů.

Obecně je důvodem větších rozdílů plánované a reálné produkce např. časté nadhodnocování plánované produkce zemědělci, významný vliv má také průběh počasí, aktuální zaplevelení polí a nutnost zaorání ploch nebo ukončení zemědělské činnosti u některých významných pěstitelů.

Rozdíl plánovaného a reálného objemu produkce

V rámci obilovin klesla celková reálná produkce vůči plánu za rok 2022 u všech druhů obilovin, konkrétně např. u prosa (o 44 %), kukuřice na zrno (o 30 %), pohanky (o 26 %), viz Tab. 23. Důvodem nízké produkce u obilovin mohlo být např. sucho, zmulčování plodiny a sklizení plodiny na zeleno. Nižší produkce byla zaznamenána dále u aromatických rostlin a koření (o 57 %), u olejnin (o 31 %), u luskovin na zrno (o 25 %) a u osiva a sadby (o 21 %) oproti původním plánům. Příčinou nižší produkce LAKR bylo např. nepříznivé počasí, ale především velká část produkce LAKR byla dle zpráv inspektorů zmulčována, případně zaorána.

U zeleniny, vzhledem k nižšímu počtu pěstitelů, je objem plánované či reálné produkce velmi závislý na dodaných datech a situaci jednotlivých ekofarech. Množství produkce se může měnit v souvislosti s ukončením činnosti zásadních pěstitelů nebo z důvodu nízké úrody v daném roce. Velcí pěstitelé často významně ovlivní nárůst nebo snížení produkce v rámci jednotlivých kategorií zeleniny, případně zeleniny jako celku. V případě listové zeleniny byla reálná produkce o 36 % vyšší než původní plán.

Reálná produkce ovoce se snížila o 13 %, a to nejvíce u peckovin (o 39 %) a bobulovin (o 24 %). Důvodem byly nadhodnocené plány a pak následná neúroda, např. z důvodu jarních mrazíků. Část drobných pěstitelů uplatnění produkce nevyplňuje z důvodu, že se jedná o vlastní spotřebu majitelem sadu, kdy zemědělec nedokáže odhadnout sklizené množství. Další část pěstitelů ovoce uplatnění produkce neuvedla z důvodu nepříznivého počasí, které způsobilo ztráty na produkci. Naopak u jablek došlo k mírnému navýšení produkce oproti plánu o 2 %. U hroznů množství reálné produkce vzrostlo vůči plánu o 24 %.

Podíl uplatnění na domácím trhu a na export

Z pohledu exportu bylo podobně jako v minulých letech 30 % produkce obilovin z EZ vyvezeno do zahraničí (viz Tab. 23). Nejvíce produkce bylo vyvezeno u prosa (95 %), kukuřice na zrno (54 %), špaldy a ovsa (oba po 35 %) a pšenice (31 %). Vysoký podíl exportu byl zaznamenán také u mrkve

(77 %), u olejnin (61 %), brambor (35 %) a jablek (35 %). Naopak 100% uplatnění na domácím trhu měla košťálová zelenina, zelí, listová a plodová zelenina, cibule, luskoviny na zeleno (zelenina) a hrušky. Dále se na domácím trhu hojně uplatnily hrozny (99 %), peckoviny (98 %), aromatické rostliny a koření (98 %) a luskoviny na zrno (77 %). Z obilovin to bylo zejména tritikále (86 %), žito (86 %), ječmen (85 %) a pohanka (82 %).

Prodej produkce jako bio nebo konvenčního produktu

Z obilovin se prodal největší podíl produkce jako bio u prosa (95 %) a kukuřice na zrno (92 %). Dále se v kvalitě bio prodávala v hojně míře špalda a oves po 87 %, žito (83 %) a pohanka a pšenice (oboje po 80 %). U luskovin na zeleno došlo ke 100% bio prodeji. V kvalitě bio se dále dařilo prodávat velkou část olejnin (92 %), zelí (90 %), luskovin na zrno (83 %) a mrkve (81 %). Z ovoce se v kvalitě bio prodávala nejvíce jablka (66 %). Naopak jako konvenční produkt byly nejvíce uplatněny peckoviny (78 %), cibule (63 %) a hrozny (60 %).

Uplatnění produkce dle kategorií plodin

Obiloviny

Z celkového množství 104 619 tun vyprodukovaných obilovin bylo 73 % prodáno (76,5 tis. tun), a to z 83 % v bio kvalitě. Na domácím trhu bylo uplatněno 70 % obilovin a 30 % bylo exportováno (viz Graf 5). Podíl neprodané produkce (tedy zkrmené nebo využité jiným způsobem) činil u obilovin 27 % objemu, z toho zhruba 42 % bylo spotřebováno jako krmivo. Stejně jako v předchozích letech mělo z obilovin nejnižší podíl v rámci prodeje tritikále (51 %), z důvodu jeho uplatnění již přímo na farmě jako krmivo. Dle počtu farem i množství produkce byly stejně jako v minulých letech nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves, které tvořily 51 % produkce obilovin v EZ v roce 2022.

Luskoviny na zrno

U luskovin na zrno bylo vyprodukováno v roce 2022 celkem 6 941 tun. Prodáno bylo 81 % produkce a 19 % bylo uplatněno jiným způsobem. Část neprodaného objemu (73 %) byla využita zejména jako krmivo. Na domácím trhu bylo uplatněno 77 % produkce. Podíl prodeje v biokvalitě činil 83 %.

Brambory

Z celkové produkce brambor (3 499 tun) bylo prodáno 83 % a 17 % bylo využito jiným způsobem. U brambor došlo k navýšení uplatnění na domácím trhu na 65 % (v roce 2021 to bylo 41 %), naopak došlo ke snížení uplatnění jako bioprodukt (ze 71 % uplatnění v roce 2021 na 44 % v roce 2022). Z celkového prodeje bio brambor bylo na domácím trhu prodáno 21 % a zbývajících 79 % bylo exportováno. Naopak produkty konvence byly ze 100 % prodány v ČR. Pokud nebyly brambory prodávány na trhu, pak značná část byla využita pro vlastní spotřebu zemědělce nebo jako krmivo.

Olejniny

Produkce olejnin v roce 2022 dosáhla 2 115 tun a téměř veškerá tato produkce byla prodána (95 %). Z tohoto množství se 39 % uplatnilo na trhu v ČR a 61 % šlo na export. Z hlediska kvality došlo k navýšení produkce, která se prodala v kvalitě bio (z 82 % produkce v roce 2021 na 92 % v roce 2022). Zbýlých 8 % produkce bylo prodáno jako produkt konvenční.

LAKR

V roce 2022 se vyprodukovalo celkem 440 tun LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), které byly ze 71 % prodány a dalších 29 % bylo uplatněno jiným způsobem (např. faremní zpracování a vlastní spotřeba). Většina produkce (98 %) se uplatnila na českém trhu. V kvalitě bio se prodalo 65 % produkce a zbylých 35 % produkce jako produkt konvenční.

Zelenina

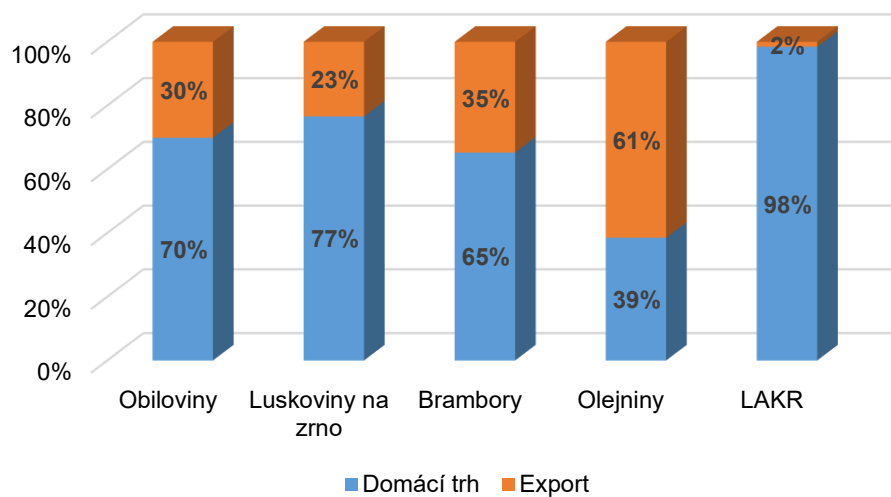
V případě zeleniny (celkový údaj není uveden v Tab. 23) činila celková produkce v roce 2022 927 tun a byla z 78 % prodána a 22 % bylo využito jinak (např. 88 % využito jako krmivo, 6 % bylo zpracováno na farmě a 5 % využito pro vlastní spotřebu podniku). Na domácím trhu se uplatnilo 48 % z celkové produkce zeleniny a 52 % bylo exportováno do zahraničí. Většina produkce (73 %) se prodala v kvalitě bio a 27 % se prodalo jako produkt konvenční. V roce 2022 byla veškerá produkce košťálové, listové a plodové zeleniny prodána na domácím trhu. Více než polovina kořenové zeleniny vyprodukované v ČR (59 %) byla exportována do zahraničí, přičemž nejčastěji se jednalo o mrkev. Naopak cibule se uplatnila pouze na domácím trhu. Více než polovina (63 %) cibule se uplatnila jako konvenční produkt. Převážná část vyprodukované a prodané košťálové (88 %), plodové (73 %) a kořenové zeleniny (73 %), byla na trh uváděna v kvalitě bio. Listová zelenina byla z 46 % prodána jako bioprodukt a z 54 % jako konvenční produkt.

Ovoce

U sledovaných druhů/skupin ovoce (jablka, hrušky, peckoviny, bobuloviny) byla celková produkce 5 443 tun (celkový údaj není uveden v Tab. 23), z toho 85 % produkce bylo prodáno a 15 % bylo využito jinak (u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o zpracování na farmě a vlastní spotřebu). Na domácím trhu bylo prodáno 74 % produkce uvedeného ovoce, zbylých 26 % bylo exportováno. Největší objem exportu bioprodukce byl zaznamenán u jablek (35 %). V kvalitě bio se nejvíce uplatnily jablka (66 %) a hrušky (53 %).

Hrozny

Celkem bylo v roce 2022 vyprodukováno 3 431 tun hroznů a narozdíl od předešlého roku převažovalo jiné užití (53 %) nad přímým prodejem (47 %). Produkce, která se neprodala, byla zpracována na farmě (podniky s výrobou vína) a prodávána v ČR. Jako bioprodukt bylo prodáno 40 % produkce hroznů, 60 % produkce bylo prodáno jako produkt konvenční. Produkce hroznů, která byla zpracována na farmě na víno, byla z 50 % prodána v kvalitě bio.

Graf 5 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin na orné půdě v roce 2022 z hlediska typu trhu (%)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; zpracováno ÚZEI

Tab. 23 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce RV	Reálná rostlinná produkce v roce 2022 a její užití								Plán produkce na rok 2022 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce (t)	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem ¹⁾	Produkce ²⁾ (t)	Počet farem	Produkce	
			prodej (%)	jiné užití (%)	domácím (%)	export (%)	BIO produkt (%)	konvenční produkt (%)				absolutně (t)	(%)
Obiloviny	800	104 619	73	27	70	30	83	17	903	117 426	-103	-12 806	-11
Pšenice	464	29 848	81	19	69	31	80	20	509	35 396	-45	-5 548	-16
Špalda	179	22 401	71	29	65	35	87	13	199	22 974	-20	-573	-2
Žito	123	6 469	81	19	86	14	83	17	140	7 198	-17	-730	-10
Ječmen	207	7 143	59	41	85	15	76	24	219	7 918	-12	-775	-10
Oves	408	23 643	72	28	65	35	87	13	447	24 970	-39	-1 327	-5
Tritikále	174	10 018	51	49	86	14	77	23	194	11 622	-20	-1 604	-14
Pohanka	65	1 839	86	14	82	18	80	20	73	2 494	-8	-655	-26
Proso	5	141	100	0	5	95	95	5	8	253	-3	-113	-44
Kukuřice na zrno	27	3 118	95	5	46	54	92	8	32	4 487	-5	-1 368	-30
Luskoviny na zrno	174	6 941	81	19	77	23	83	17	203	9 233	-29	-2 291	-25
Brambory	197	3 499	83	17	65	35	44	56	241	3 534	-44	-35	-1
Olejniny	81	2 115	95	5	39	61	92	8	117	3 046	-36	-931	-31
LAKR ³⁾	87	440	71	29	98	2	65	35	104	1 020	-17	-580	-57
Osivo/sadba	33	537	95	5	73	27	67	33	30	675	3	-139	-21
Košťálová zelenina	20	18	98	2	100	0	88	12	29	27	-9	-9	-33
z toho zelí	19	9	98	2	100	0	90	10	26	14	-7	-5	-33
Listová zelenina	19	11	96	4	100	0	46	54	25	8	-6	3	36
Plodová zelenina	55	209	30	70	100	0	73	27	70	374	-15	-165	-44
Kořenová zelenina	69	687	92	8	41	59	73	27	83	1 000	-14	-312	-31
z toho mrkev	43	531	92	8	23	77	81	19	45	784	-2	-253	-32
z toho cibule	43	71	95	5	100	0	37	63	53	119	-10	-49	-41
Luskoviny na zeleno	10	1	83	17	100	0	100	0	19	3	-9	-2	-72
Jablka	224	3 841	85	15	65	35	66	34	419	3 777	-195	64	2
Hrušky	107	337	73	27	100	0	53	47	194	367	-87	-29	-8
Peckoviny	222	1 094	85	15	98	2	22	78	396	1 784	-174	-690	-39
Bobuloviny	40	171	85	15	72	28	47	53	53	225	-13	-55	-24
Hrozny	84	3 431	47	53	99	1	40	60	76 ⁴⁾	2 761 ⁴⁾	8	670	24

¹⁾ Počet farem zahrnuje pouze subjekty, u kterých byla realizována produkce (nejsou zahrnuty např. farmy s nově založenými trvalými kulturami).

²⁾ V celkové produkci obilovin je navíc zahrnuta ještě kategorie Ostatní obiloviny (tato kategorie není zahrnuta v tabulce).

³⁾ LAKR zahrnuje léčivé, aromatické a kořeninové rostliny.

⁴⁾ Z důvodu dodatečného zpřesnění se tyto hodnoty neshodují s čísly uvedenými v Tab.14 Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem

Také v případě některých živočišných produktů byly zaznamenány rozdíly mezi plánovanou a reálně uplatněnou produkcí. Tyto rozdíly a některé možné příčiny vedoucí k jejich vzniku jsou okomentovány v následující části zprávy. K častějším a větším meziročním výkyvům mezi plánovanou a reálnou produkcí dochází u komodit, které jsou produkovány menším počtem farem (např. med nebo kozí produkty). Každá větší farma, která pak provede v uplatnění produkce výraznější změnu (např. v jednom roce maso vyveze do zahraničí, ale v dalším roce realizuje produkci v ČR), způsobuje skoková navýšení či snížení.

Živočišné produkty

Rozdíl plánovaného a reálného objemu produkce

V rámci produkce masa došlo k poklesu reálné produkce v roce 2022 proti původnímu plánu u hovězího (o 7,1 %). Naopak u skopového masa došlo k nárůstu oproti původnímu plánu o 5,4 %, u kozího masa k nárůstu o 20,3 %, v případě vepřového masa k nárůstu o 12,5 % a v případě drůbežího masa k nárůstu o 3,1 %.

Skutečná uplatněná produkce ovčího mléka byla vyšší než plánovaná, a to o 45,2 %. Naproti tomu reálná produkce kozího a kravského mléka byla ve srovnání s plánovanou produkcí nižší, o 14,7 % v případě kozího a o 9,5 % v případě kravského mléka.

Produkce počtu vajec v roce 2022 byla ve skutečnosti o 23,4 % vyšší než plánovaná. Naopak u medu je zaznamenán 34,6% úbytek.

V Tab. 24 je vedle celkové reálné produkce znázorněn také způsob jejího uplatnění, rozdělen primárně na „prodej“ a „jiné užití“. V rámci první skupiny je produkce realizována ve formě bio či konvenčních produktů, a to jak na domácím trhu, tak i pro export. V kategorii „jiné užití“ je zařazeno zpracování na farmě s následným prodejem bio či konvenčních produktů, využití ke krmným účelům či pro vlastní spotřebu farmáře.

Podíl prodeje na domácím trhu a na export

Uplatnění živočišné produkce z ekologického zemědělství na domácím a zahraničním trhu bylo odlišné než u produkce rostlinné. Významnější podíl exportu byl zaznamenán u hovězího (37 %), skopového (23 %) a drůbežího (6 %) masa. Ostatní živočišné produkty, jako je kozí a vepřové maso, kozí, ovčí a kravské mléko, vejce a med byly uplatňovány přednostně na domácím trhu.

Prodej produkce jako bio nebo konvenčního produktu

V Tab. 24 je u jednotlivých produktů živočišné výroby vyjádřen také podíl prodeje s certifikátem, tedy v kvalitě bio, a bez certifikace, tedy jako konvenční produkt.

V roce 2022 byl téměř veškerý prodaný objem vajec (97 %), drůbežího masa (94 %), kravského mléka (89 %), medu (84 %) a vepřového masa (83 %) uplatněn s certifikátem bio. S certifikátem byla uplatněna také polovina prodaného objemu hovězího masa a ovčího mléka.

Naopak převažující objem prodeje do konvence byl zaznamenán u skopového masa (84 %), kozího masa (93 %) a prodávávaného kozího mléka (76 %).

Podíl živočišných produktů z ekologických farem prodaných jako bio či jako konvenční produkt je znázorněn v Graf 6.

Uplatnění produkce dle kategorií

Maso

Na českých ekofarmách dosáhla produkce masa v roce 2022 hodnoty 8 675 t, přičemž nejvíce bylo zastoupeno maso hovězí (8 067 t). Druhým nejvíce zastoupeným druhem bylo maso skopové s celkovou produkcí přesahující množství 281 t. Drůbežího masa bylo vyprodukováno 147 t a masa vepřového 152 t. Nejméně zastoupeným druhem bylo maso kozí s celkovou produkcí přesahující 27 t.

V případě hovězího (90 %) a drůbežího (92 %) masa dominoval v rámci jeho uplatnění prodej, a to především na domácím trhu (63 % hovězího a 94 % drůbežího masa). Prodáno bylo 52 % kozího a skopového masa (100 % kozího a 77 % skopového masa na domácím trhu). Zbýlých 48 % kozího a skopového masa bylo uplatněno jiným způsobem, kam řadíme zpracování na farmě s následným prodejem, vlastní spotřebu farmáře či využití jako krmivo, přičemž v obou případech výrazně převažovala vlastní spotřeba. V případě vepřového masa bylo 73 % prodáno a 27 % bylo uplatněno jiným způsobem (především zpracováno na farmě s následným prodejem v kvalitě bio a menší část byla využita pro vlastní spotřebu farmářů), nicméně z prodaného vepřového masa bylo 100 % prodáno na českém trhu.

S certifikátem bio bylo prodáváno nejčastěji maso drůbeží (94 %) a vepřové (83 %). Značně méně masa v bio kvalitě prodali chovatelé ovcí (16 %). Výhradně konvenčním způsobem (93 %) pak bylo prodáno kozí maso.

Mléko

Reálná produkce mléka činila v roce 2022 celkem 33 463 tis. l. Nejvíce bylo zastoupeno mléko kravské (32 549 tis. l), následovalo mléko kozí (705 tis. l). Nejméně zastoupeno bylo mléko ovčí, jehož reálná produkce činila přes 209 tis. l.

U kravského mléka byl převažujícím způsobem uplatnění prodej. V roce 2022 bylo prodáno celkem 88 % vyprodukovaného kravského mléka. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 98 % kravského mléka určeného k prodeji bylo v roce 2022 uplatněno na domácím trhu. Významnou roli zde mělo odbytové družstvo působící na domácím trhu od roku 2012, které určitou část vykoupeného mléka následně prodává odběratelům (35 % mléka mířilo do Německa). Vzhledem k tomu, že dle údajů odbytového družstva za rok 2022 bylo 39 % vyprodukovaného mléka původem z ekologického zemědělství zpracováno v rámci konvenční mlékárenské produkce, je konečný podíl kravského bio mléka poněkud nižší, přestože z dotazníkového šetření vyplývá, že z celkového množství prodaného objemu kravského mléka byla převážná většina, tj. 89 % vykoupěna s certifikátem bio.

U ovčího a kozího mléka bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce než prodej (zpracování na farmě, spotřeba formou krmiva, vlastní spotřeba na farmě atd.). U ovčího mléka bylo touto cestou uplatněno 73 % vyprodukovaného objemu, u kozího mléka pak 90 %. Většina takto uplatněného mléka, tj. 96 % kozího a 95 % ovčího, byla zpracována na farmě a následně prodána jako bio či konvenční produkt, přičemž v obou případech převažoval prodej výrobků s certifikátem, a to 92 % u produktů z ovčího a 88 % u produktů z kozího mléka.

Další produkce

Celková produkce vajec z ekologických chovů dosáhla v roce 2022 hodnoty 6 957 tis. kusů. Z toho 99 % bylo uplatněno prodejem, a to výhradně v bio kvalitě (97 %) a na domácím trhu (100 %).

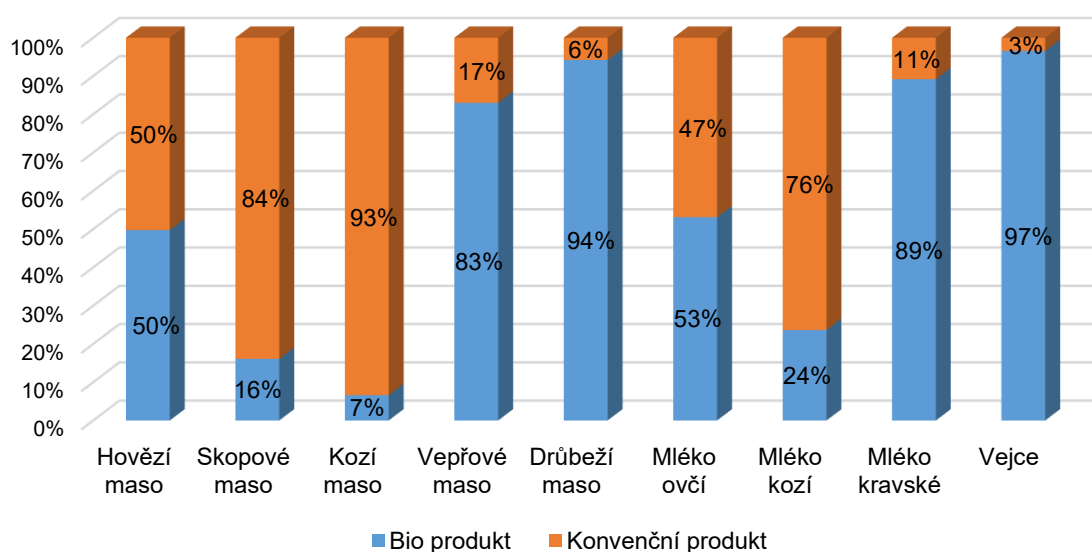
Podobně veškerá produkce medu byla nabídnuta k prodeji na domácím trhu, z toho 84 % v biokvalitě.

Živá zvířata

Počty živých zvířat odchovaných a následně prodaných jako zástav na ekologických farmách v ČR v roce 2022 jsou shrnuty v Tab. 25. Jedná se o zástavová telata a jehňata v celkovém počtu přes 77,3 tis. kusů. V případě telat byl reálně prodaný počet zvířat vyšší než původní plán, a to o 3,9 %. U zástavu jehňat pak o 10,4 %.

Jediným způsobem uplatnění těchto dvou kategorií živých zvířat byl prodej, přičemž u telat i jehňat převažoval domácí trh. Pro export bylo využito 28 % jehňat a 23 % telat. Stejně jako v předchozím sledovaném období převažoval prodej do konvence. Bez certifikátu bio tak bylo v roce 2022 prodáno 70 % zástavových telat a 79 % zástavových jehňat.

Graf 6 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2022 (%)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023; zpracováno ÚZEI

Tab. 24 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce ŽV	Reálná živočišná produkce v roce 2022 a její užití								Plán produkce na rok 2022 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce	Počet farem	Produkce	
			prodej (%)	jiné užití (%)	domácím (%)	export (%)	BIO produkt (%)	konvenční produkt (%)				(absolutně)	(%)
Hovězí maso (kg)	1 980	8 066 856	90	10	63	37	50	50	2 197	8 681 445	-217	-614 589	-7,1
Skopové maso (kg)	602	281 422	52	48	77	23	16	84	626	266 998	-24	14 424	5,4
Kozí maso (kg)	145	27 744	52	48	100	0	7	93	128	23 060	17	4 684	20,3
Vepřové maso (kg)	25	151 725	73	27	100	0	83	17	30	134 924	-5	16 801	12,5
Drůbeží maso (kg)	12	147 440	92	8	94	6	94	6	18	143 018	-6	4 423	3,1
Mléko ovčí (l)	13	209 290	27	73	100	0	53	47	13	144 100	0	65 190	45,2
Mléko kozí (l)	32	704 550	10	90	100	0	24	76	40	825 940	-8	-121 390	-14,7
Mléko kravské (l)	87	32 548 889	88	12	98	2	89	11	102	35 963 440	-15	-3 414 551	-9,5
Vejce (ks)	29	6 957 222	99	1	100	0	97	3	36	5 638 350	-7	1 318 872	23,4
Med (kg)	2	3 682	100	0	100	0	84	16	3	5 630	-1	-1 948	-34,6

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

Tab. 25 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2022 a srovnání s plánovanou produkcí – zástav

Kategorie zvířat	Reálné uplatnění živých zvířat v roce 2022								Plán uplatnění živých zvířat na rok 2022 (odhad)		Rozdíl plánovaného a reálného uplatnění		
	Počet farem	Počet zvířat (ks)	Způsob užití:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Počet zvířat (ks)	Počet farem	Počet zvířat (ks)	
			prodej (%)	jiné užití (%)	domácím (%)	export (%)	BIO (%)	konvenční (%)				(absolutně)	(%)
Telata – zástav	1 903	65 173	100	0	77	23	30	70	1 883	62 700	20	2 473	3,9
Ovce – zástav	324	12 161	100	0	72	28	21	79	308	11 019	16	1 142	10,4

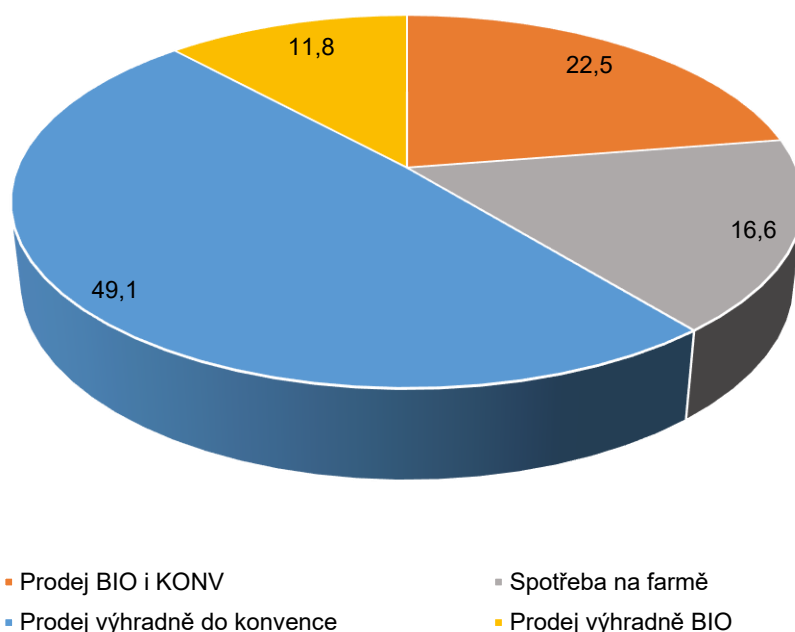
Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2022 a 2023

7 Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2022)

7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu

Z celkového počtu 3 948 ekofarem, které měly možnost prodat v roce 2022 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 71,6 % z nich uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (v roce 2021 činil tento podíl 76,5 %). Přičemž 49,1 % ekofarem uvedlo, že v roce 2022 realizovaly produkci výhradně na konvenčním trhu (viz Graf 7). Naopak 467 ekofarem (11,8 %) prodalo veškerou svou bioprodukci výhradně s certifikátem, což je o 90 farem více než v roce 2021. Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 22,5 % ekofarem a zbylých 16,6 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě²³.

Graf 7 Podíl zrealizovaného prodeje (uplatnění) produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2022 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem

Pokud ekozemědělec uskutečnil v roce 2022 prodej nějaké své bioprodukce s certifikátem, zjišťovalo se současně, jakým způsobem byl daný produkt prodán (tzn. specifika obchodních cest a prodaného množství). Z celkových 4 786 respondentů odpovědělo 1 355 (tj. 28 %) kladně na otázku „Prodal(a) jste v minulém roce (tj. 2022) nějaké vaše BIO produkty s certifikátem?“ a každý z nich byl požádán o poskytnutí informace o způsobu prodeje (distribuční cesty) u minimálně jednoho svého produktu. Důležitost distribuční cesty byla vyhodnocena jednak počtem ekofarem, které danou cestu

²³ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu produkce ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře (zem. subjektu) či uskladnění produkce.

využily, a jednak celkovým množstvím bioproduktu, který se touto cestou prodal. Možností uplatnění bioprodukce je mnoho, přes prodej do zahraničí, velkoobchodům nebo maloobchodům, odbytovým družstvům, přes zprostředkovatele a přes přímý prodej, který zahrnuje prodej konečným spotřebitelům na tržnicích, na farmě bez obchodu a prodej na farmě ve vlastním obchodu. V Tab. 26, Tab. 27 a Tab. 28 nebylo možné uvést všechny obchodní cesty včetně realizovaných objemů s ohledem na citlivost údajů. V tabulkách jsou uvedeny údaje pro danou obchodní cestu v případě, že u ní byly zaznamenány informace od minimálně tří respondentů.

Rostlinné bioprodukty

U obilovin byl v roce 2022 nejčastěji využívanou obchodní cestou prodej zpracovatelům. Z hlediska prodaného objemu se nejvíce uplatnil prodej do zahraničí, přičemž se touto cestou prodalo 31,0 % bio obilí. Konkrétně u pšenice bylo do zahraničí prodáno 33,8 % objemu, u kukuřice se dokonce jednalo až o 90,6 % prodaného objemu. U prodeje zpracovatelům, což byla z hlediska objemu druhá nejvýznamnější cesta, byly největší objemy prodány u komodit jako je tritikále (44,2 %), ječmen (40,6 %), pohanka (39,3 %) a oves (30,2 %). Následoval prodej přes odbytová družstva, kde největšího prodaného objemu z obilovin dosáhlo žito (32,4 %) a špalda (32,3 %). Prostřednictvím prodeje přes zprostředkovatele bylo uplatněno 17,2 % objemu, jiným farmářům bylo prodáno 2,7 % objemu a přímým prodejem se prodalo 0,2 % obilovin z celkové produkce bio obilovin v ČR, jenž se stal i nejméně využívanou obchodní cestou. Jednotlivé typy obchodních cest, počet farem a podíl prodaného objemu u obilí jsou uvedeny v Tab. 26.

Luskoviny na zrno se nejčastěji prodávaly dalším zpracovatelům, ale z pohledu podílu objemu měl dominantní postavení prodej přes odbytová družstva (43,7 %), prodej dalším zpracovatelům (22,5 %) a prodej do zahraničí (21,9 %), viz Tab. 27.

U brambor byl stejně jako v předchozích letech nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej – tímto způsobem se prodalo 5,2 % bioprodukce. Z pohledu objemu byl však významnější prodej do zahraničí, kdy bylo touto cestou uplatněno 85,5 % produkce.

Nejvýznamnější obchodní cestu u olejnin představoval z hlediska prodaného objemu prodej do zahraničí (69,3 %), prodej přes odbytová družstva (16,6 %), prodej zpracovatelům (9,4 %) a zprostředkovatelům (4,7 %).

Zelenina se nejčastěji prodávala opět formou přímého prodeje (51 subjektů). Tímto způsobem bylo prodáno 16,0 % objemu celkové bioprodukce zeleniny, přičemž se z hlediska prodaného objemu zároveň jednalo i o nejvýznamnější obchodní cestu. U plodové zeleniny, košťálové a brukvovité zeleniny a ostatní zeleniny byl nejčastěji realizován přímý prodej. U kořenové a hlízové zeleniny byl nejčastěji využívanou obchodní cestou také přímý prodej, avšak touto cestou se prodalo pouze 6,0 % objemu produkce.

U ovoce byl stejně jako v minulých letech nejčastěji využívanou obchodní cestou dle počtu farem přímý prodej a prodej zpracovatelům. Zprostředkovatelům bylo prodáno 46,2 % objemu jablek, následoval prodej zpracovatelům (17,5 %) a přímý prodej (14,2 %), viz Tab. 28. V rámci produkce hrušek uplatnilo celkem 10 subjektů 75,4 % celkové produkce formou přímého prodeje. Peckoviny byly z pohledu objemu produkce i počtu farem nejvíce prodány formou přímého prodeje (80,9 % objemu). U bobulovin (rybíz, maliny, ostružiny a jiné) činil přímý prodej 25,3 % objemu produkce. Do kategorie ostatní ovoce bylo zahrnuto 5 subjektů, u kterých byl souhrnně zahrnut prodej více druhů ovoce a u kterých převažoval přímý prodej (98,4 % prodaného objemu).

Bioprodukce vinných hroznů byla prodána z 94,6 % zpracovatelům.

Seno a senáž byly převážně obchodovány s jinými farmáři, přičemž touto cestou bylo prodáno 98,6 % produkce sena i senáže (viz Tab. 27).

V roce 2022 uvedlo 33 farem mezi své nejvýznamnější bio produkty léčivé a aromatické rostliny a koření (LAKR). Ty byly nejčastěji prodány zpracovatelům, avšak největší objem produkce (68,2 %) byl prodán přes odbytová družstva.

Dalším bioproduktem bylo osivo, které bylo z pohledu prodaného objemu nejčastěji prodáno přes zprostředkovatele (61,0 %) či zpracovatelům (31,1 %).

U zpracovaných produktů (víno a jablečný mošt) dominoval z hlediska počtu respondentů i prodaného objemu (40,2 %) přímý prodej. Do maloobchodu bylo následně prodáno 13,2 % z celkového objemu.

Na trhu byly prodávány i další bioprodukty, ale k jejich publikování není k dispozici dostatek údajů.

Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – obiloviny

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)
Obiloviny			
pšenice	odbytové družstvo	34	20,0
	prodej jiným farmářům	6	0,9
	zprostředkovatel	24	14,9
	prodej zpracovatelům	82	29,8
	přímý prodej	6	0,6
	prodej do zahraničí	29	33,8
špalda	odbytové družstvo	28	32,3
	zprostředkovatel	26	20,1
	prodej zpracovatelům	25	15,8
	prodej jiným farmářům	3	3,5
	prodej do zahraničí	20	28,3
ječmen	odbytové družstvo	8	23,2
	prodej jiným farmářům	5	5,6
	zprostředkovatel	6	11,4
	prodej zpracovatelům	28	40,6
	prodej do zahraničí	9	18,9
oves ¹⁾	odbytové družstvo	28	17,0
	prodej jiným farmářům	9	2,6
	zprostředkovatel	24	20,6
	prodej zpracovatelům	67	30,2
	prodej do zahraničí	21	29,6
žito	odbytové družstvo	12	32,4
	zprostředkovatel	6	7,6
	prodej zpracovatelům	18	26,4
	prodej do zahraničí	11	28,7
	prodej jiným farmářům	4	4,6
tritikále	odbytové družstvo	6	6,1
	prodej jiným farmářům	3	7,4
	zprostředkovatel	13	34,7
	prodej zpracovatelům	27	44,2
	prodej do zahraničí	4	7,5
pohanka	odbytové družstvo	7	29,5
	zprostředkovatel	6	12,5
	prodej zpracovatelům	16	39,3
	prodej do zahraničí	6	17,9
kukuřice	prodej do zahraničí	6	90,6

¹⁾ Čtyři respondenti uvedli jako obchodní cestu přímý prodej, avšak podíl prodaného objemu má zanedbatelnou hodnotu. Z tohoto důvodu není tato obchodní cesta u ovse uvedena.

Pozn.: Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023

Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – luskoviny na zrno, okopaniny, olejniny, zelenina, seno a senáž

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)
Luskoviny na zrno			
luskoviny na zrno	odbytové družstvo	22	43,7
	prodej zpracovatelům	30	22,5
	zprostředkovatel	3	5,6
	prodej do zahraničí	12	21,9
Okopaniny			
brambory	přímý prodej	17	5,2
	prodej do zahraničí	6	85,5
Olejniny			
olejniny	odbytové družstvo	9	16,6
	zprostředkovatel	5	4,7
	prodej zpracovatelům	14	9,4
	prodej do zahraničí	17	69,3
Zelenina			
zelenina ¹⁾	prodej do maloobchodu	4	2,6
	přímý prodej	51	16,0
	veřejné stravování, restaurace	4	0,2
	prodej do zahraničí	n.a. ²⁾	77,0
plodová zelenina	přímý prodej	8	80,7
košťálová a brukvovitá	přímý prodej	6	100,0
kořenová a hlízová zelenina	přímý prodej	23	6,0
ostatní zelenina	přímý prodej	12	78,4
Seno/senáž			
seno	prodej jiným farmářům	65	98,6
	prodej do zahraničí	3	1,2
senáž	prodej jiným farmářům	29	98,6

¹⁾ Tři respondenti uvedli jako obchodní cestu prodej přes zprostředkovatele, avšak podíl prodaného objemu má zanedbatelnou hodnotu. Z tohoto důvodu není tato obchodní cesta u zeleniny uvedena.

²⁾ Nepublikováno.

Pozn.: Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023

Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV v roce 2022 – ostatní, ovoce a hrozny

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)
Ostatní			
LAKR¹⁾	odbytové družstvo	6	68,2
	prodej zpracovatelům	20	30,5
	přímý prodej	5	0,6
osivo	odbytové družstvo	3	7,9
	prodej zpracovatelům	6	31,1
	zprostředkovatel	3	61,0
produkt²⁾	přímý prodej	6	40,2
	prodej do maloobchodu	3	13,2
Trvalé kultury			
jablka	zprostředkovatel	4	46,2
	prodej zpracovatelům	13	17,5
	přímý prodej	20	14,2
	odbytové družstvo	4	1,4
hrušky	přímý prodej	10	75,4
	prodej zpracovatelům	4	13,4
peckoviny	přímý prodej	20	80,9
bobuloviny	přímý prodej	4	25,3
	prodej zpracovatelům	3	61,6
ostatní ovoce	přímý prodej	5	98,4
vinné hrozny	prodej zpracovatelům	15	94,6

¹⁾ LAKR – léčivé a aromatické rostliny a koření.

²⁾ Do kategorie produkt bylo zařazeno víno a jablečný mošt.

Pozn.: Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023

Živočišné bioprodukty

Nejčastější způsob prodeje a podíl prodaného objemu jsou sledovány také u bioproduktů z živočišné výroby. Údaje získané v dotazníkovém šetření pro rok 2023 jsou shrnuty v Tab. 29. Stejně jako v letech předešlých jsou publikovány pouze údaje při počtu minimálně tří respondentů ve skupině.

Z tohoto důvodu jsou v části živočišné produkty uvedeny údaje pouze za kravské a kozí mléko, kravský a kozí sýr, vejce a hovězí maso. Další části tabulky se pak věnují nejvíce využívaným obchodním cestám v případě prodeje živých zvířat, která jsou nejčastěji prodávána na chov, jako zástav nebo na porážku (jatečná zvířata). Sběr dat pro tuto kapitolu je dlouhodobě výrazně zatížen neochotou respondentů poskytovat údaje týkající se využívaných prodejních cest. U bioproduktů uvedených v Tab. 29 se proto nejedná o veškerý objem produkce, který byl v daném roce uplatněn, ale pouze

o tu část, která byla zaznamenána v dotazníkovém šetření. Stejně tak podíly produkce u jednotlivých cest uvedené v textu níže vychází z objemu získaných dat, nikoli uplatněné produkce v ČR celkem.

Kravské mléko bylo nejčastěji prodáváno zpracovatelům nebo formou přímého prodeje. V pořadí třetí nejčastěji využívanou odchodní cestou byl prodej prostřednictvím odbytového družstva. Z hlediska prodaného objemu byl největší podíl produkce (69,1 %) prodán prostřednictvím zpracovatelů. Přímým prodejem z farmy bylo uplatněno pouze 0,6 % objemu kravského mléka, nicméně tato cesta uplatnění byla druhou nejčastější (13 subjektů). Přes odbytové družstvo bylo prodáno 28,3 % prodaného objemu. Kozího mléka, kravského a kozího sýra bylo pak přímým prodejem obchodováno 100 % produktů. Konkrétně u kozího mléka a kravského sýra se jednalo o 100% prodej produktů na farmě, kozího sýra bylo přímým prodejem z farmy uplatněno 88,7 % prodaného objemu. Naopak vajec bylo přímo prodáno pouze 0,7 %, přičemž tuto prodejní cestu uvedlo celkem 12 producentů. U hovězího masa byly prodejní cesty nejvíce diverzifikované – přes zprostředkovatele bylo prodáno 2,2 % objemu, v rámci veřejného stravování a restaurací 7,6 %, formou přímého prodeje 20,7 % a prostřednictvím zpracovatele bylo uplatněno 56,4 % hovězího masa.

V prodeji živých zvířat, stejně jako v předchozích letech, dominoval skot. Chovný skot byl z 47,3 % prodáván jiným farmářům, stejně jako zástavová telata (50,8 %). Jatečný skot byl prodáván především přes zprostředkovatele (51,4 %). Zprostředkovatelé zajišťovali uplatnění i zástavových telat (44,1 %). Další využívanou prodejní cestou byl v případě skotu prodej zpracovatelům (např. 43,9 % jatečného skotu) a přímý prodej (např. 1,1 % chovného skotu). Prodej do zahraničí tvořil 4,4 % zástavu telat a 3,8 % jatečného skotu. Lze předpokládat, že podíl exportovaných zvířat byl poněkud vyšší, protože při prodeji zprostředkovatelům je pravděpodobné, že následně uskuteční prodej do zahraničí.

U ovcí lze pozorovat podobné prodejní způsoby. Jehňata na zástav byla, stejně jako v případě skotu, nejvíce prodávána jiným farmářům (51,7 %). U jatečných ovcí naopak dominoval prodej zpracovatelům, a to 59,5 %. Druhou nejčastější cestu představoval prodej přes zprostředkovatele, který se týkal 38,5 % prodaného objemu zástavových jehňat a 22,6 % jatečných ovcí.

Jatečná drůbež byla, jako v letech minulých, prodávána výhradně zpracovatelům (100,0 %).

Ostatní kategorie zvířat byly uvedeny pouze malým vzorkem farmářů, a proto nejsou tyto údaje v Tab. 29 zahrnuty.

Tab. 29 Způsob prodeje hlavních bioproduktů živočišné výroby a živých zvířat v roce 2022

Kategorie	Obchodní cesta ¹⁾	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)
Živočišné produkty			
kravské mléko	odbytové družstvo	11	28,3
	prodej zpracovatelům	24	69,1
	přímý prodej	13	0,6
kozí mléko	přímý prodej	4	100,0
kravský sýr	přímý prodej	3	100,0
kozí sýr	přímý prodej	5	100,0
vejce	prodej zpracovatelům	n.a. ²⁾	98,4
	přímý prodej	12	0,7
hovězí maso	prodej přes zprostředkovatele	3	2,2
	prodej zpracovatelům	46	56,4
	přímý prodej	20	20,7
	veřejné stravování, restaurace	4	7,6
Skot²⁾			
telata zástav	prodej jiným farmářům	301	50,8
	prodej přes zprostředkovatele	119	44,1
	prodej zpracovatelům	3	0,4
	prodej do zahraničí	12	4,4
	přímý prodej	3	0,3
skot jatečný	prodej přes zprostředkovatele	270	51,4
	prodej zpracovatelům	343	43,9
	přímý prodej	8	0,4
	prodej do zahraničí	18	3,8
chovný skot	prodej jiným farmářům	8	47,3
	prodej přes zprostředkovatele	12	29,2
	prodej zpracovatelům	10	22,5
	přímý prodej	3	1,1
Ovce			
jehňata zástav	prodej jiným farmářům	20	51,7
	prodej přes zprostředkovatele	8	38,5
jatečné ovce	prodej přes zprostředkovatele	3	22,6
	prodej zpracovatelům	17	59,5
Drůbež			
brojleři	prodej zpracovatelům	7	100,0

¹⁾ V případě „přímého prodeje“ bylo možné v dotazníku vybírat z několika variant. Nejvíce zastoupen byl přímý prodej spotřebitelům přímo z farmy a přímý prodej z vlastního obchodu mimo farmu.

²⁾ Nepublikováno.

Pozn.: Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2023

7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Smyslem zjišťování bylo určit rozsah prodeje z ekofaremu přímo konečným spotřebitelům (tzv. prodej ze dvora). Přímý prodej zahrnuje: prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 786 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2022 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Ze 3 948 ekofaremu jich 182 uvedlo (tj. cca 4,6 %), že v roce 2022 prodávaly své bioprodukty přímo na farmě (viz Graf 8). Jedná se o meziroční zvýšení o 2,2 %.

Tento podíl může být pravděpodobně o něco vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které sice prodej ze dvora realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty. Pokud vezmeme v úvahu pouze ekofarmy, které v daném roce skutečně realizovaly prodej nějakého svého bioproduktu s certifikátem, pak zhruba každá osmá farma prodala v roce 2022 alespoň jeden svůj bioprodukt ze dvora (13,4% podíl), což představuje podobnou situaci jako v roce 2021. K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy (viz Tab. 30). Podíl faremu v jednotlivých kategoriích je obdobný jako v roce 2021. Pro téměř polovinu faremu (43 % v roce 2022), které realizují přímý prodej bioproduktů ze dvora je tento typ odbytu významný a tvoří více než polovinu celkového obratu farmy.

Z ekofaremu, které realizovaly prodej ze dvora, bylo 65 % faremu ochotno sdělit objem realizovaného obratu cestou přímého prodeje. Celkem 17 % z těchto faremu uvedlo, že jejich obrat činil v roce 2022 za prodej ze dvora méně než 100 tis. Kč. Dalších 42 % realizovalo obrat z přímého prodeje v hodnotě od 100 tis. Kč do 500 tis. Kč. Obrat v hodnotě od 500 tis. Kč do 1 mil. Kč uvedlo 18 % faremu, obrat v hodnotě od 1 mil. Kč do 5 mil. Kč realizovalo 19 % faremu a zbylá 5 % faremu, které byly ochotny obrat uvést, mělo obrat z přímého prodeje nad 5 mil. Kč.²⁴

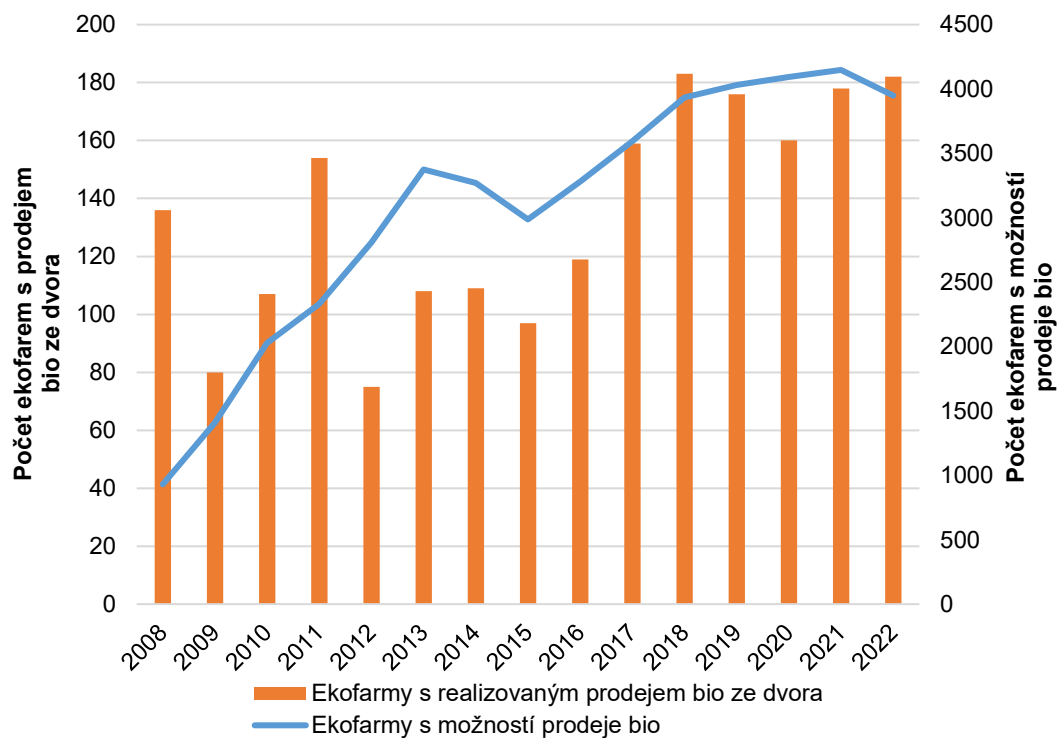
Přímý prodej je řešením problému nedostatku odbytových kanálů pro ekologické zemědělce, vysoké konkurence, nejistoty a nízkých výkupních cen v tradičních odbytových kanálech. Tento způsob realizace produkce faremu navíc přivádí spotřebitele až na farmu (vytváří se tak přímý vztah mezi zemědělcem a spotřebitelem) a současně je to nejúčinnější způsob propagace ekologického zemědělství a biopotravin s jasným multiplikačním efektem.

Z pohledu prodáváných bioproduktů a biopotravin zůstala obdobná struktura faremního prodeje jako v přechodících letech. Nejvíce ekofaremu (72 %) se opět specializovalo na prodej živočišných a 25 % ekofaremu na prodej rostlinných produktů, a dále 5 faremu (3 %) nabízelo rostlinnou i živočišnou produkci zároveň. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej masa a masných výrobků (89 faremu) – převážně masa hovězího, dále o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (39 faremu), prodej mléka (14 faremu) a vajec (3 faremu). V porovnání s rokem 2021 je počet faremu, které prodávaly ze dvora mléko a mléčné výrobky, téměř obdobný. Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (např. jablka a švestky) včetně ovoce sušeného a dalších výrobků z něj, např. povidla, mošty, džemy (22 faremu). Významné jsou z pohledu prodeje ze dvora také zpracované léčivé rostliny prodávané zejména ve formě čajů, sirupů a sušených bylinek (8 faremu). Prodáváno bylo také víno (11 subjektů), přičemž byl zaznamenán nárůst faremu s tímto prodejem oproti roku 2021. Celkem 4 farmy

²⁴ Z důvodu zaokrouhlování nedává součet jednotlivých kategorií 100 %.

nabízely ze dvora zeleninu včetně zpracované. Ojediněle farmy nabízely při přímém prodeji také např. mouku nebo houby.

Graf 8 Počet ekofarek prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2022)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2023; zpracováno ÚZEI

Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2022)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy			
	<10 %	10–50 %		51 a více %
2008	53 % farem	31 % farem		16 % farem
2009	25 % farem	51 % farem		24 % farem
2010	40 % farem	34 % farem		26 % farem
2011	36 % farem	37 % farem		27 % farem
Rok	<10 %	11–25 %	26–50 %	51 % a více
2012	26 % farem	33 % farem	18 % farem	23 % farem
2013	25 % farem	24 % farem	17 % farem	34 % farem
2014	25 % farem	32 % farem	18 % farem	25 % farem
2015	34 % farem	19 % farem	23 % farem	24 % farem
2016	26 % farem	26 % farem	17 % farem	32 % farem
2017	23 % farem	24 % farem	22 % farem	31 % farem
2018	14 % farem	21 % farem	24 % farem	41 % farem
2019	11 % farem	17 % farem	27 % farem	45 % farem
2020	15 % farem	15 % farem	20 % farem	50 % farem
2021	11 % farem	18 % farem	28 % farem	43 % farem
2022	10 % farem	20 % farem	27 % farem	43 % farem

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2023

8 Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990–1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004–2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO). V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“.

Od roku 2007 byla podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007–2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EZFRV, který nahradil „HRDP“ a „Operační program Zemědělství“. Titul „ekologické zemědělství“ byl v roce 2014 opět podporován v rámci AEO, kdy byla prodloužena platnost závazků z Programového období 2007–2013, podpora ekologických zemědělců tak byla realizována v rámci Osy II PRV pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadal pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Od roku 2007 mohly navíc subjekty registrované v EZ získat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III PRV a měly tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2015 byla dle čl. 29 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 podpora EZ navržena zvlášť mimo AEO (nově AEKO). Od roku 2015 mohli žadatelé také vstupovat do nových titulů: krajinotvorné sady, vinice, chmelnice, pěstování trav na semeno, travní porost na orné půdě a odplevelování dočasným úhorem. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy (tzn. bez souběhu produkce v rostlinné výrobě) byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem.

V roce 2022 nebylo s ohledem na ukončení programového období 2014–2020 již možné uzavírat nové pětileté závazky. Bylo ovšem možné neomezeně navýšit výměru již uzavřeného navazujícího dvouletého závazku uzavřeného v roce 2020, nebo bylo možné vstoupit do navazujícího opatření ekologického zemědělství, a to formou jednoletého závazku, které začínalo 1. ledna prvního roku závazku. Předchozí zařazení DPB v opatření EZ se neposuzovalo. Souběh starých (EZ) a nových (navazující EZ) závazku u jednoho žadatele byl umožněn, nikoli však na jednom DPB.

S ohledem na nové programové období 2023–2027 bylo v roce 2023 možné uzavřít nový pětiletý závazek. Souběh starých závazků podle nařízení vlády 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologického zemědělství a nových závazků je u jednoho žadatele možný, nikoli však na jednom DPB. Podání žádosti o zařazení do jednoletého navazujícího závazku podle nařízení vlády č. 331/2019 Sb. není od roku 2023 možné. Nově je zavedena podmínka absolvování školení jednou za závazek (do konce 4. roku závazku). Školení budou zaštiťována Ústředním kontrolním a zkušebním ústavem zemědělským (ÚKZÚZ) a dalšími organizacemi působícími v oblasti ekologického zemědělství.

Tato podmínka je zohledněna v sazbě dotace. Nově je umožněn souběh konvenčního zemědělství s ekologickým, avšak podmínky souběhu jsou stanoveny evropskou legislativou (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/ 848). Nově vznikl titul Pěstování víceletých píceň. Naopak v rámci EZ nebude podporován úhor (U). Také nebude v EZ podporována trvalá kultura – jiná trvalá kultura – krajinný sad (J), a to z důvodu přechodu této kultury pod Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO).

8.1 Základní dotace na plochu

Dne 1. března 2023 nabylo účinnosti nařízení vlády č. 33/2022 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 74/2015 Sb., o podmínkách poskytování dotací na opatření dobré životní podmínky zvířat, ve znění pozdějších předpisů. V souvislosti s novým programovým obdobím je od roku 2023 spuštěn příjem nových žádostí do 5letého závazku. Od roku 2023 je vyplácení dotací pro opatření Ekologické zemědělství realizováno na základě Strategického plánu SZP, který byl schválen vládou dne 12. října 2022 a následně Evropskou komisí dne 24. listopadu 2022. Strategický plán SZP je klíčovým nástrojem podpory zemědělského sektoru a venkova pro období 2023–2027. Pro pětileté závazky byla stanovena výše plateb fixně v EUR, viz Tab. 31. Sazby dobíhajících závazků EZ v rámci PRV 2014-2020 jsou uvedeny v Tab. 32.

Tab. 31 Sazby pro opatření EZ dle SP SZP platné v roce 2023

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)	
		Přechodné období	Ekologická produkce
		Opatření EZ	
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	106	100
Orná půda	Zelenina a speciální byliny	660	638
	Zelenina a speciální byliny (nedodržení produkce)	137	120
	Zelenina a speciální byliny do 6 ha	680	660
	Zelenina a speciální byliny do 6 ha (nedodržení produkce)	137	120
	Brambory	660	638
	Brambory (nedodržení produkce)	137	120
	Brambory do 6 ha	680	660
	Brambory do 6 ha (nedodržení produkce)	137	120
	Pěstování víceletých píceňin	137	120
	Pěstování trávy na semeno	137	120
	Pěstování ostatních plodin	323	239
	Pěstování ostatních plodin (nedodržení produkce)	137	120
	Jahodník	660	638
	Jahodník (nedodržení produkce)	137	120
	Pěstování trav	137	120
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	896	850
	Ovocný sad – ostatní	536	510
	Vinice	900	847
	Chmelnice	900	847

Zdroj: SP SZP 2023-2027, pro rok 2023

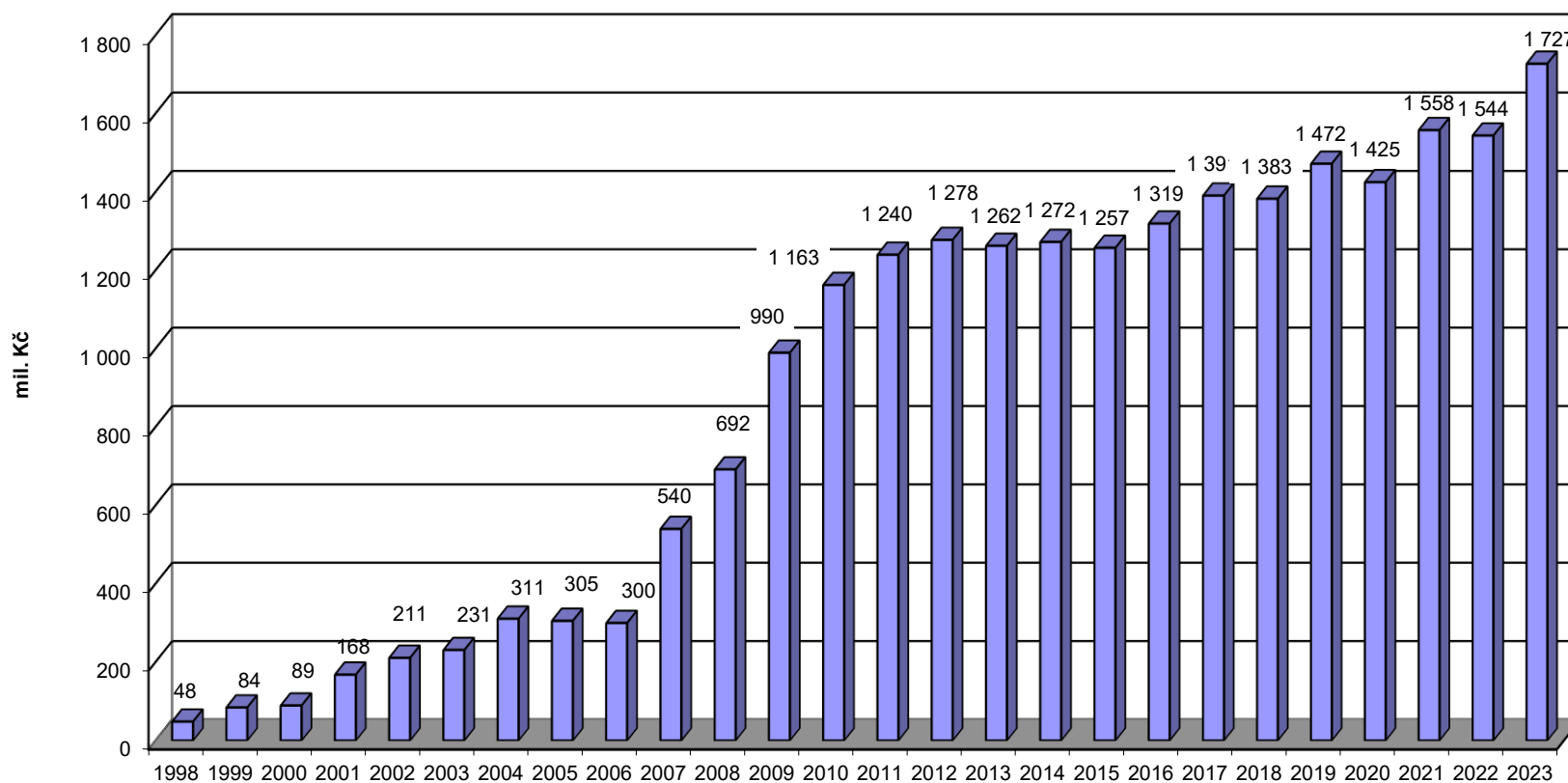
Tab. 32 Sazby pro dobíhající opatření EZ v rámci PRV 2014-2020 platné v roce 2023

Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)	
		Přechodné období	Ekologická produkce
		Opatření EZ	
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	84	83
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466
	Pěstování jahodníku	669	583
	Pěstování tráv na semeno	265	180
	Pěstování ostatních plodin	245	180
	Travní porost	79	69
	Úhor	34	29
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779
	Ovocný sad – ostatní	419	417
	Vínice	900	845
	Chmelnice	900	845
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinyotvorný sad	165	165

Zdroj: PRV 2014-2020, pro rok 2023

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována na tzv. intenzivně obhospodařované sady (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (intenzivní sady: jádroviny – min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha, ovocné keře – min. 2 000 ks/ha; ostatní sady: ovocné stromy – min. 100 ks/ha, ovocné keře – min. 1 000 ks/ha).

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, odlišuje se každoročně jejich výše také v závislosti na uplatněném směnném kurzu (směnný kurz v roce 2023 činil 24,116 Kč/EUR). Zažádáno bylo o 1 727,0 mil. Kč, což představuje meziroční nárůst o 11,86 % (tj. o 183,1 mil. Kč), viz Graf 9. Byly podány žádosti o podporu EZ na plochu 576 874 ha, viz Tab. 33. Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem skoro šestinásobně. Toto navýšení bylo způsobeno jak růstem výměry podporovaných ploch EZ, tak navýšením plateb na ha v rámci PRV, respektive nově dle SP SZP. V Tab. 34 jsou zaznamenány zažádané finanční prostředky na plochu EZ (přechodné období a ekologickou produkci) v letech 2016 až 2022.

Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2023)

Pozn. Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

Tab. 33 Zažádané finanční prostředky na plochu EZ (přechodné období a ekologickou produkci)

Druh zemědělské kultury/typ dotace	Zažádaná výměra (ha)	Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)
	2023	2023
Přechod na ekologického zemědělství		
Trvalé travní porosty	36 122	92 339
Pěstování trav a víceletých píceňin na orné půdě	6 626	21 891
Pěstování zeleniny, speciálních bylin, brambor a jahodníku	841	13 382
Pěstování ostatních plodin	9 554	74 418
Intenzivní sady	151	3 256
Ostatní sady	54	702
Vínice a chmelnice	422	9 155
Ekologického zemědělství		
Trvalé travní porosty	347 202	837 311
Pěstování trav a víceletých píceňin na orné půdě	20 074	58 092
Pěstování zeleniny, speciálních bylin, brambor a jahodníku	2 073	31 888
Pěstování ostatních plodin	42 304	243 831
Intenzivní sady	795	16 300
Ostatní sady	983	12 088
Vínice a chmelnice	730	14 901
Dobíhající závazky	108 945	297 450
Celkem	576 874	1 727 004

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

Tab. 34 Zažádané finanční prostředky na plochu EZ (přechodné období a ekologickou produkci) v letech 2016 až 2022

Druh zemědělské kultury/typ dotace	Zažádaná výměra (ha)							Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Trvalý travní porost	408 733	421 086	430 091	438 085	432 983	444 352	452 332	907 667	945 038	912 059	935 873	913 397	968 196	935 115
Orná půda	62 004	66 499	75 831	87 438	87 581	99 698	109 629	331 621	363 277	393 995	456 287	437 493	515 543	538 581
Pěstování zeleniny a speciálních bylin	2 502	3 847	4 022	3 968	4 303	5 030	4 997	32 635	50 626	50 218	49 649	52 586	62 864	60 013
Pěstování trav na semeno	88	204	326	572	438	862	915	487	1 224	2 011	3 333	2 357	4 537	4 576
Pěstování ostatních plodin	56 725	59 576	68 453	79 055	78 989	88 863	97 944	293 410	305 913	336 211	396 153	375 589	438 867	463 600
Travní porost na orné půdě	2 664	2 833	3 023	3 836	3 836	4 855	5 693	5 067	5 471	5 517	7 092	6 889	9 127	10 252
Úhor na orné půdě	24	36	5	4	10	84	76	20	31	5	4	8	75	60
Pěstování jahodníku	1	3	2	3	5	4	4	2	12	33	56	64	73	80
Trvalá kultura	5 120	5 311	5 299	5 469	5 161	5 269	5 211	79 924	82 200	76 590	79 686	73 868	73 922	70 175
Sady intenzivní	1 775	1 805	1 766	1 831	1 737	1 519	1 530	37 822	38 638	35 382	36 934	34 737	31 230	29 776
Ostatní sady	1 746	1 782	1 698	1 717	1 595	1 773	1 527	19 908	20 432	18 102	18 422	16 921	19 438	15 851
Krajinotvorný sad	792	895	957	1 006	944	1 060	1 118	3 535	3 993	4 033	4 271	3 016	2 711	2 499
Vinice	803	825	872	908	878	908	1 027	18 548	19 026	18 931	19 915	19 028	20 321	21 824
Chmelnice	4	4	6	7	7	9	9	111	111	142	144	166	222	225
Celkem	475 857	492 896	511 221	530 992	525 725	549 319	567 172	1 319 212	1 390 515	1 382 644	1 471 846	1 424 758	1 557 661	1 543 871

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

8.2 Podpory EZ v rámci dalších opatření SZP

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření Programu rozvoje venkova. V rámci výzev pro rok 2023 se jednalo o bodové zvýhodnění investic v rámci Strategického plánu Společné zemědělské politiky na období 2023-2027. Bodové zvýhodnění bylo uplatněno při následujících čtyřech operacích: Investice do zemědělských podniků (Intervence 33.73), Zahájení činnosti mladého zemědělce (Intervence 49.75), Investice do zpracování zemědělských produktů (Intervence 34.73) a Inovace při zpracování zemědělských produktů (Intervence 51.77), viz Tab. 35.

Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření s bodovým zvýhodněním v roce 2023

Intervence	Počet schválených žádostí	Požadovaná výše dotace (tis. Kč)	Z toho subjekty uplatňující bodové zvýhodnění za EZ			
			Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
			(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	2 151	4 085 699	741	34,4	713 236	17,5
Zahájení činnosti mladého zemědělce	383	634 390	193	50,4	316 530	49,9
Investice do zpracování zemědělských produktů	418	938 070	66	15,8	190 680	20,3
Inovace při zpracování zemědělských produktů	2	25 200	1	50,0	18 000	71,4
Celkem	2 954	5 683 359	1 001	33,9	1 238 446	21,8

Zdroj: Odbor Řídící orgán rozvoje venkova MZe; zpracovatel ÚZEI; stav ke dni 30. 6. 2024

V rámci těchto čtyř intervencí bylo v roce 2023 schváleno 33,9 % žádostí podaných subjekty registrovanými v EZ (36,6 % v roce 2021)²⁵, a to s požadavkem o dotaci ve výši 1 238 446 tis. Kč (21,8 % všech dotací). K nejčastěji využívané intervenci v roce 2023 patřila intervence „Investice do zemědělských podniků“, ve které bylo také alokováno nejvíce finančních prostředků.

²⁵ V roce 2022 nebylo možné žádosti podávat.

Závěr zprávy

Údaje prezentované v této zprávě jsou získávány díky finanční podpoře a zájmu MZe mít k dispozici aktuální statistické informace o ekologickém zemědělství v ČR. Sběr potřebných údajů je prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi na základě dotazníku, který je vyplňován za ekofarmy hospodařící v systému ekologického zemědělství v daném roce šetření. Za rok 2023 byly získány údaje od 4 786 ekozemědělců.

Důvodem sběru těchto dat je potřeba získat podklady jednak pro vyplnění povinných statistických výkazů o EZ pro Eurostat a dále mít k dispozici údaje potřebné pro popis reálné situace v ekologickém sektoru a hodnocení státní politiky pro EZ.

Z výše popsaných údajů vyplývá, že k 31. 12. 2023 hospodařilo ekologicky 5 345 ekofarem, a to na 16,82 % z celkové výměry zemědělského půdního fondu v ČR v LPIS. Z pohledu užití půdy v EZ dominují trvalé travní porosty (TTP), s podílem 78,7 % na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy. Plocha orné půdy (OP) v EZ zabírá 20,3 % a trvalé kultury zaujímají podíl 1 % v rámci všech ekologicky obhospodařovaných ploch. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (v těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch EZ).

V rostlinné výrobě byly hlavními plodinami pěstovanými na orné půdě stejně jako v předchozích letech obiloviny (47,4 %) a píce (35,0 %). Objem odhadované ekologické produkce píce z TTP tvořil 85,6 %. Celková produkce z orné půdy tvořila ze 47,2 % produkce obilovin a 45,2 % produkce píce na orné půdě²⁶. Na domácím trhu bylo zobchodováno 70 % obilovin, 77 % luskovin na zrno 65 % brambor a 98 % LAKR. Okolo 60 % olejnin naopak bylo exportováno do zahraničí. Část rostlinné produkce byla prodávána také na konvenčním trhu (viz. Kapitola 6).

Co se týče živočišné výroby, tak nejčastěji chovaným druhem je skot, který v roce 2023 představoval 64,1 % všech ekologicky chovaných zvířat, následoval chov ovcí s 16,6% podílem. Také po přepočtení podílu přežvýkavců na VDJ vycházel jako nejvíce zastoupený skot (91,1 %). Zatížení travních porostů se pohybovalo okolo hodnoty 0,56 VDJ/ha. V návaznosti na to největší podíl na objemu vyprodukovaného bio masa zaujímalo právě maso hovězí (93,3 %) a produkty z kravského mléka, včetně mléka samotného. Hovězí maso pak bylo z 50 % prodáváno jako konvenční produkt (skopové 84 %, kozí 93 %), naopak téměř všechno mléko a vejce bylo prodáváno jako bio, a to z většiny na domácím trhu. Největší podíl prodeje do zahraničí mělo hovězí maso, a to 37 %.

MZe podporuje rozvoj EZ jako hlavního směru udržitelného způsobu hospodaření především skrze opatření „Ekologické zemědělství“ v rámci Rozvoje venkova v roce 2023 v celkové výši 1,727 mld. Kč. Dále mohou ekologičtí zemědělci čerpat dotace také z titulů Agroenvironmentálně-klimatických opatření (AEKO) včetně navazujících závazků (NAEKO). Bodové zvýhodnění mohli ekologičtí zemědělci využít v rámci projektových a investičních opatření. Tyto preferenční body byly v roce 2022 zrušeny, ale jejich čerpání bylo v roce 2023 opět umožněno v rámci Strategického plánu SZP 2023-2027.

Z výše uvedeného je zřejmé, že je nezbytné mít k dispozici detailní informace o vývoji EZ k hodnocení dosavadní státní politiky a zejména k poskytování argumentů pro vynakládání veřejných finančních prostředků právě do ekologického sektoru. Z tohoto důvodu se také MZe rozhodlo v roce

²⁶ Jedná se o objem v seně.

2012 podpořit další tematický úkol zaměřený na porovnání ekonomiky ekologického a konvenčního zemědělství v rámci sítě FADN.

Snahou ÚZEI je proces sběru dat maximálně zautomatizovat a údaje existující v jiných šetřeních či databázích (např. ČSÚ, registr zvířat, registr vinic a sadů na ÚKZÚZ aj.) čerpat přednostně z těchto zdrojů. Velká část údajů je nyní čerpána online z Registru ekologických podnikatelů (REP) dostupného na stránkách MZe, který je z pohledu povinných hlášení a evidencí velkým přínosem.

Sběr dat a zvýšení informovanosti o vývoji EZ je jednou z významných aktivit přispívajících k transparentnosti a rozvoji sektoru EZ a tím k naplňování Akčního plánu pro ekologické zemědělství, který je hlavním strategickým dokumentem v oblasti rozvoje EZ a produkce biopotravin. V současné době je v platnosti Akční plán ČR pro rozvoj EZ v letech 2021–2027, který byl schválen Vládou ČR v květnu 2021.

Závěrem připojujeme stručné shrnutí naplňování vybraných kvantitativních cílů Akčního plánu vycházející mimo jiné také z výstupů tohoto tematického úkolu:

1) Dosáhnout 22% podílu ekologických ploch na celkové zemědělské půdě ČR

V roce 2023 činil tento podíl 16,8 %.

2) Dosáhnout 30% podílu orné půdy na celkové výměře půdy v EZ

V roce 2023 činil tento podíl 20,3 %.

3) Dosáhnout 10% navýšení rozlohy trvalých kultur v EZ

V roce 2023 došlo k poklesu plochy TK v EZ oproti roku 2019 z 4 669 ha na 4 294 ha²⁷.

4) Dosáhnout 4% podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů

V roce 2022 činil tento podíl 1,65 %.

²⁷ Údaj vypočten na základě REP, je započítána pouze plocha ovocných sadů a vinic.